

SHP

**SOSYAL DEMOKRAT
HALKCI PARTİ**

86-2380

1993

RAM

ÜK

3

SUNUŞ

3-4 Nisan 1993'de yapılan olağanüstü kurultayımızda programımızın "Ana İlkeler" diye nitelediğimiz birinci bölümünü yenilemiş bulunuyoruz. Partimizin Atatürk'den ve Cumhuriyetin gelişiminden gelen kökleri ile düşünsel temelimiz olan sosyal demokrasinin ilke ve amaçları birinci bölümün içeriğini oluşturmuştur. Programımızın "Uygulama Politikaları" diye adlandırdığımız ikinci bölümü ise gelecekte geliştirilmek üzere tartışmaya açılmıştır. Uzmanların, aydınların ve partililerimizin katkılarıyla bu bölüm de yenileştirilecektir. Böylece düşünce ve politikalarımızı dönemin koşul ve gereklerine göre etkin biçimde tartışma, geliştirme olanağını bulacağımızı umut etmekteyiz. Gelecek kendini sürekli olarak geliştirerek yeniden üreten SHP'nin olacaktır.

Örgütümüze ve Halkımıza saygıyla sunuyoruz.

T.B.M.M.

DDC: 36-2330
YER: 1993
YIL: 1993
CİLT: 1
KİTAP: 1
KOP: 1
DEM: 94-525

3139-93

KÜTÜPHANESİ

İÇİNDEKİLER

TARİHTEN GELEN DAYANAKLARIMIZ	9
ATATÜRK'DEN GELEN ALTI İLKEMİZ.....	11
● Cumhuriyetçilik.....	11
● Milliyetçilik.....	12
● Halkçılık	13
● Devletçilik.....	14
● Laiklik	15
● Devrimcilik.....	15
YAKIN TARİHTEKİ GELİŞMELER ÜZERİNE	16
YAKIN GELECEK ÜZERİNE	17
 I. ÇAĞIN DÜŞÜNCESİ VE SHP'NİN TARİHSEL AMAÇLARINDAN KAYNAKLANIP GELECEĞE YÖNELEN İNANÇ SİSTEMİ OLARAK SOSYAL DEMOKRASİ	21
SOSYAL DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ.....	21
● Özgürlük.....	21
● Eşitlik.....	22
● Sosyal Adalet	22
● Dayanışma.....	22
● Demokrasi.....	23
● İnsan Hakları	24
● Barış.....	24
● Emegın Değeri ve Çalışma Hakkı	25
 II. SOSYAL DEMOKRAT OLARAK AMAÇLARIMIZ	26
A- İnsan için Demokrasi	26
● Siyasal Demokrasinin Geliştirilmesi	26

● Yasal Yapıyı Demokratikleştirmek	26
● Yönetisel Yapıyı Demokratikleştirmek	27
● Toplumı Sürekli Olarak Bilgilendirmek	28
B- İnsan İçin Ekonomi	28
● Demokratik Planlama ve Katılım	29
● Kamu Kesiminin Ekonomideki işlevi	30
● Özel Kesimin Ekonomideki işlevi	30
● Tüketicinin Korunması	31
● Çevrenin Korunması	32
● Piyasa Mekanizması ve Sosyal Piyasa Ekonomisi	33
● Ekonomik Dayanışmanın Örgütlenmesi	35
● Kooperatifler	35
● Vakıflar	36
C- İnsan için Devlet	36
● Demokratik Devlet	37
● Hukuk Devleti	37
● Laik Devlet	38
● Sosyal Devlet	39
● Kamu Yönetimi	40
● Yerel Yönetimler	41
● Toplumun Örgütlenmesi	42
● Siyasi Partiler	43
● Sendikalar	44
● Meselek Kuruluşları	45
● Dernekler	45
● Basın ve Kitle iletişimi	45
UYGULAMA POLİTİKALARI	47
III. SHP'NİN UYGULAMA POLİTİKALARININ TEMEL YAKLAŞIMLARI	49
A- Ekonomik politikaları	49

a) Tarım	49
b) Sanayi	51
c) Enerji	53
d) Ulaşım ve iletişim	55
e) Turizm ve Dinlenme	57
f) Dış Ekonomik ilişkiler	57
g) Kamu Maliyesi	58
h) Banka ve Kredi Düzeni	60
i) İstihdam	60
B- Sosyal Politikalar	61
a) Nüfus	61
b) Sosyal güvenlik	62
c) Çalışma Yaşamı	63
d) Sağlık	63
e) Kadın Sorunları	64
f) Gençlik Sorunları	65
g) Spor	66
C- Kültür Politikası	75
a) Bilim, Teknik ve Araştırma	66
b) Eğitim	67
c) Yazın, Sanat ve Dil	72
D- Yerleşme Düzeni Politikaları	73
a) Bölgesel Gelişme	73
b) Kentleşme	74
c) Kırsal Yerleşmeler	74
d) Konut	75
e) Çevre Politikaları	76
f) Tarih ve Doğa Değerlerini Koruma ve Kullanma Politikaları	77
g) Dış İlişkiler Politikası	77
E- Güvenlik Politikası	80
a) Dış Güvenlik	80
b) İç Güvenlik	80
F- Hukuk-Adalet-Yargı Politikaları	81

ANA İLKELER

UYGULAMA POLİTİKALARI

III-SHP'NİN UYGULAMA POLİTİKALARININ TEMEL YAKLAŞIMLARI

A-EKONOMİ POLİTİKALARI

SHP'nin ekonomi politikasının amaçları

- Tarım, sanayi ve ekonominin diğer kesimlerinde kamu yararını da gözeterek sürekli kalkınmayı sağlamak.
- Kamu kesiminde ve özel kesimde savurganlıktan kaçınan bir ekonomik yapıyı oluşturmak.
- Ekonomide üretkenliği ve kaynak yaratımını ileri uluslar düzeyine çıkartan, rekabetçi ve sosyal adaletçi bir düzeye ulaşmak.
- Üretkenliği gözönünde tutan adil bir bölüşümü öngörmek
- Dış ekonomik ilişkilerde uluslararası bütünleşmeleri de gözardı etmeyen çok yönlü bir politika izlemek.

a) Tarım

SHP, ekonomik kalkınma, dışsatımı artırma ve kırsal kalkınmayı, gerçekleştirme hedeflerine ulaşmak için tarımın geliştirilmesi ve modernleştirilmesi gereğine inanır.

Tarım kesiminde toprak ve su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi gereğine inanır.

Tarım kesiminde toprak ve su kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi devletin ödevi olacaktır. İleri tarım teknolojilerinin uygulanması, verimliliği artıracak girdilerin kullanılması özendirilecektir. Sulama alanlarının genişletilmesi, bölgeler arası denge de gözetilerek öncelikle kamu yatırımlarıyla sağlanacaktır.

Tarımda üretimi yönlendirmek, üretimle pazarlama olanakları arasındaki dengeyi sağlayıp üreticiyi kollamak ve aşırı fiyat dalgalanmalarını önlemek devletin görevidir. Bu amaçla, taban fiyatları önceden belirlenecek ve duyurulacaktır. Yapılacak tarımsal üretim planlaması çerçevesinde taban fiyat saptanarak, tarım ve hayvancılık taban fiyatları, çiftçinin kendi üretim planlanmasını sağlayacak ve yönlendirecek kadar erken belirlenecektir.

SHP, tarımda yeşil devrimi tüm boyutlarıyla yaşama geçirmeye karardır. Bu bağlamda dünyada kullanılan canlı ve cansız tüm girdilerin çiftçinin kullanımına verilmesini öngörür. Seçici bir destekleme politikası önerir.

SHP, tarımda üretimi artırmak ve tarım sektörünün dünya pazarı koşullarında yarışabilmesini sağlamak amacıyla tarımsal girdilerde fiyat desteklemeleri yapacaktır. Temel hedef ürettiğini satmak değil, satabildiğini üretmek olmalıdır.

SHP; bitkisel üretimde devletin destekleme önlemlerinin üretimin gelişmesini sağlayacak bir biçimde kullanılmasına önem verir. Halkımızın sağlıklı ve dengeli beslenmesi ve dış satımın artırılması bakımından büyük önem taşıyan hayvancılığın geliştirilmesi için destekleme önlemleri uygulanacaktır. Bu anlamda mera ıslahı çalışmaları yapılarak bir yem ofisinin kurulması ve hayvancılıkla uğraşanların mesleki örgütlenmeleri sağlanacaktır. Verimliliğin artırılması için projeye dayalı kontrollü kredi sistemi öncelikle yaygınlaştırılacaktır. Su ürünleri kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve verimli işletilmesi önlemleri alınacaktır.

SHP, tarım girdilerinde dışa bağımlılığı ortadan kaldırmak amacıyla tarım alet ve makinaları, gübre ve tarımsal mücadele ilaçları sanayinin ve yerli kaliteli tohum üretiminin geliştirilmesine önem verir.

SHP ülkemizin bir yandan toprak-su dengesinin kurulmasında, öte yandan sanayileşmenin gerektirdiği hammaddenin sağlanmasında ve çevre köylerinin istihdam olanaklarını arttırmakta çok önemli işlevleri olan orman kaynaklarının verimli bir biçimde işletilmesini öngörür. Bunu yaparken, orman kaynağının kendisini yenilenmesi ve ağaçlandırma yoluyla genişletilmesi için önlemlerin alınması gereğine inanır.

SHP, tarımda çalışanları girdi ve ürün fiyatları, ilaçlama zamanı, gübreleme vb. konularda sürekli bilgilendirme amacı ile bir Tarım Radyosu kurulmasını yararlı sayar.

SHP, kırsal kesimdeki gelişmede üzerinde önemle durduğu demokratik kooperatifçiliğin büyük katkısı olacağına inanır. Köylülerin üretim pazarlama üretim gereçlerini ve tüketim maddelerini sağlamak, kırsal altyapıyı oluşturmak için örgütlenmelerin desteklenmesini gerekli görür.

b) Sanayi

SHP, Türkiye gibi büyük bir nüfusu ve iç pazarı olan bir ülkenin ciddi bir sanayileşmeye dayanmadan ekonomisinin sürekli kalkınmasını gerçekleştiremeyeceğine inanır.

SHP'ye göre, kalkınma ve sanayileşme ülkenin çeşitli seçenekler arasından yapabileceği herhangi bir seçim

değil, dünyanın siyasal ve ekonomik koşulları içerisinde, ülke sorunlarının çözümü, bağımsızlığın ve ulusal varlığın korunması için zorunlu olan yoldur.

SHP, kalkınmayı hızlandırmak, bugünkü çarpık ekonomik yapıyı düzelterek güçlendirmek için birbiriyle uyumlu ve birbirinin gerçekleşmesini ve işleyişini kolaylaştıracak, büyük projelerden oluşan bir "yeniden inşa programı" uygulayacaktır.

Bu projelerin her birinin seçiminde ülke ekonomisini canlandırıcı etkinin yüksek olması ve yeni teknolojileri başlatması gibi ölçütler gözönüne alınacaktır.

SHP, uygulayacağı "yeniden inşa programı"nın bir uzantısı olarak ülkenin doğal kaynaklarını, teknoloji ve insan gücü potansiyelini tam değerlendirmeyi hedef alır.

Temel sorunları, büyüyerek ve sanayileşerek aşmayı hedefleyen SHP, ülkenin öz kaynaklarından öncelikle yararlanmayı zorunlu görür.

SHP, Türkiye'nin sanayileşmesinde güçlü bir temel oluşturulmak için ara malları ve yatırım malları üreten sanayi kollarının gelişmesine önem verecektir. Bu tür sanayi kesimlerindeki gelişmeler hem ekonomimizi hem de ulusal güvenliğimizi dışa bağımlılıktan kurtaracaktır.

SHP, işsizlik sorununa da çare olacağına inandığı "yeniden inşa programını" uygulayabilmek için hem devletin hem de özendirilecek özel kesimin üretici gücünün birlikte harekete geçirilmesini amaçlar.

Sanayinin güçlü bir biçimde dünya pazarlarına açılabilmesi için ekonomiye yük olucu ve verimli işletmeciliğe geçişi önleyici desteklemeler yerine, yapısal ve teknolojik

değişiklikleri gerçekleştirci teşvikler sağlanacaktır.

SHP sanayileşme atılımında ileri teknolojinin transferi ni teknoloji üretiminin desteklenmesini ve yüksek teknoloji alanlarına yönelmeyi hedef alır. Bu bağlamda araştırma ve geliştirme projelerini destekler.

Programlanan yatırımlarda, iç ve dış finansman olanaklarının geriye dönüşünü sağlayacak biçimde kullanılmasına özen gösterilecektir. Yabancı sermayeden ileri teknoloji getirmesi, sanayi gelişmemizi hızlandırması, ihracata olanak vermesi, ödemeler dengemize olumlu etki yapması gibi ölçütler gözönünde tutularak yararlanılacaktır.

SHP, kamu iktisadi teşekküllerini hızlı ve belirli yapıda bir sanayileşmenin gerçekleşmesi için güçlü bir araç olarak görmektedir. Bu kuruluşların etkin ve kârlı bir şekilde işlemesi için gerekli yapısal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

SHP, sanayileşmenin belli yörelerde yığılıp yoğunlaşması yerine tüm yurt düzeyine yaygınlaştırılmasını öngörmektedir.

c) Enerji

Türkiye, bir yandan sanayileşmenin gereksinme duyduğu ölçü ve nitelikte enerjiyi sağlamakta zaman zaman yetersiz kalmış, öte yandan dünyadaki petrol fiyatlarının artmasıyla, enerji üretiminin büyük ölçüde dış kaynaklara bağlanmasının ağır ekonomik ve toplumsal sorunlarıyla karşılaşmıştır.

Bu nedenle SHP enerji politikasının büyük ölçüde ül-

kenin teknik gücüne ve doğal kaynaklarına ve bunların da ötesinde gereksinimine dayanarak hazırlanacağı enerji ana planına göre yürütülmesini ve bu ana planda;

- Birinci ilke olarak, yeterli, sürekli, güvenilir ve ucuz enerji üretilmesinin,
- İkinci ilke olarak, enerji üretimi kadar enerji tasarrufuna önem verilmesinin,
- Üçüncü ilke olarak, enerji tesislerinin planlanmasından işletmeye başlayıncaya kadar geçen sürenin çok uzun olması nedeni ile uzun dönemli öngörülere dayanmasının öneminin gözönünde tutulması gereğine inanır.

Uzun dönemde, enerji kaynaklarından yararlanma yolundaki teknolojik gelişmelerin yakından izlenmesi, Türkiye’de bu kaynaklara ilişkin araştırmaların artırılması, doğal gazlardan, jeotermal enerji kaynaklarından, güneş enerjisinden yararlanma olanağının geliştirilmesi yolundaki çabaları çok önemli bulur. SHP uzun vadeli gelecek açısından ulusal nükleer enerji santralleri kurulmasını gerekli görür. Nükleer santral yapımına karar verildiğinde, seçilecek teknoloji sağlanacak yakıtın tek merkeze bağlı olması, güvenlik ve nükleer artıkların saklanması sorunlarının üzerinde özenle durulması gereğine inanır.

- Elektrik enerjisi, bir kamu hizmeti olarak öncelikle devletçe üretilip, devletçe dağıtılmalıdır.
- Elektrik enerjisinin fiyatlandırılmasında, toplumsal adaleti ve ekonomik verimliliği özendirici bir politika izlenmelidir.
- Ülkede enerji tasarrufu konusunda alınacak önlem-

ler, ev ısıtmasından ulaştırma ve sanayi alanlarına kadar tümünü kapsamalıdır.

- SHP, ulusal şebekenin ulaşamadığı yerlerde ve durumlarda devletin izni ve denetimi altında yerel enerji kaynaklarının kullanılmasını uygun bulur.

d) Ulaşım ve İletişim

Ulaşım ve iletişimin gelişmesinin Türk ekonomisi bakımından önem ve işlevinde son yıllarda büyük değişmeler olmuştur. Ulaşım kesimi, ulusal açıdan ekonominin üretiminden tüketime kadar uzanan tüm alanlarında işlerliğe katkısı ile kültürel gelişme ve bütünleşmenin sağlanması işlevlerinin yanı sıra, Türkiye'nin bölgesel üstünlüğünden yararlanarak yurt dışına ulaşım hizmetleri satar hale gelmiştir. Bu yolla, ülkenin dış gelirine katkıda bulunan bir nitelik kazanmıştır. Türk ekonomisinin dışa yönelmesiyle birlikte, iletişimin ekonomi için öneminde bir nitelik değişmesi olmuştur.

Bu nedenle Parti, ulaşım ve iletişim sisteminin ulusal ve uluslararası ilişkiler alanındaki yeni işlevleri de gözönünde tutularak planlamasını zorunlu görür. Bu planlamada, yapılacak altyapıların, seçilecek türlerin toplumsal maliyetini, kararları etkileyecek çok önemli bir ölçüt sayar.

SHP, ulusal ve kırsal karayolu ağıının yaygınlaştırılmasının köylerin ulusal ekonomiyle bütünleştirilmesinde ve kırsal dönüşümün hızlandırılmasında gördüğü işlevleri olumlu bulur. Öte yandan Türkiye'de ulaşım sisteminde karayolu taşımacılığının dengesiz bir biçimde gelişerek tek egemen taşımacılık türü haline gelmesinin toplumsal maliyetinin yüksekliğini bilir.

- SHP, taşımacılıkta daha dengeli bir gelişmenin sağlanması için, uzun yıllar ihmal edilmiş olan demiryollarının ve denizyolları işletmesinin çağın gereklerine durulmasını zorunlu görür.
- Türkiye'de deniz taşımacılığı, yeterince gelişmediği için önemli bir döviz kazancından yoksun kalınmaktadır. Parti, bir yandan bu döviz kaybını önlemek, öte yandan dünya deniz taşımacılığında giderek artan bir pay ile Türkiye'nin döviz kazancını çoğaltmak amaçları ile deniz taşımacılığını geliştirecektir.
- Uluslararası gelişmeler, Türkiye limanlarının önemini çok artırmıştır. Bu limanlarda kapasite arttıracak her türlü olanağın kullanılmasını, SHP, Türkiye ekonomisine katkı açısından zorunlu görür.
- Taşıma olanaklarının çeşitlendirilmesi, verimliliğin artırılması çerçevesinde boru hatlarından yararlanılmasının da gözönünde tutulması gerekir.
- Bir yandan dış dünya ile ilişkilerin artması, öte yandan Türkiye ekonomisinin dışa açılma politikaları nedeniyle SHP, yurt içi ve dışında hava ulaştırıcılığının geliştirilmesini zorunlu görür.

Büyük kentlerde çalışan halkın ulaşım sorunlarının çözülmesi, SHP'nin çok önemle üzerinde duracağı konulardan biri olacaktır. Büyük kentlerde toplumsal yararlılığı yüksek olan ve trafik önceliği bulunan toplu taşıma sistemlerine öncelik verilecektir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi en büyük kentlerden başlayarak raylı taşımacılığa geçilecektir.

Yurtiçi ve yurtdışı telefon, teleks, faks ve uydular ara-

cılığıyla iletişim sistemlerinin çağdaş ve yeterli düzeye getirilmesine önem verilecektir.

e) Turizm ve Dinlenme

Türkiye'de turizm politikasının saptanmasında sürekli olarak döviz kazanma amacıyla, dış turizmi geliştirmeye yönelik bir çaba ağır basmıştır. Ülke çalışanlarının dinlenme gereksinimini karşılamak, bu amaca göre sürekli olarak ikincil düzeyde kalmıştır. Oysa, dış turisti çekmek amacıyla yapılan yatırımlardan yararlananlar genellikle sadece ülkenin üst gelir grupları olmuştur. Böylece, dış turizmi geliştirmek amacıyla yapılan harcamalar işlevlerini yerine getirmemiş olmaktadır. Bu gerçeği gözönünde tutarak SHP, Türkiye'de çalışanların dinlenme gereksinimlerinin karşılanmasıyla, dış turizme yönelme arasında denge kurmaya çalışan bir politika izleyecektir.

Bu kesimde içe ve dışa dengeli bir yönelimin sağlanması için kitle turizminin geliştirilmesi ilkesine önem verilecektir.

Turizm ve dinlenme tesislerinin, yatırım ve işletilmesinde özel kesim ve yabancı sermayeden yararlanılacaktır.

Ekonomik açıdan uygun büyüklüklerin altında olmak koşulu ile yabancı turizm yatırımları, sermaye yapısına bakılmaksızın özendirilecektir. İşletme aşamasında önemli ölçüde döviz girdisi sağlayacak yabancı girişimcilere olanak sağlanacaktır.

f) Dış Ekonomik İlişkiler

SHP, dış ekonomik ilişkilerde, çok yönlü, hızlı kalkınma ve sağlıklı sanayileşme ile uyumlu dışa bağılılığı giden bir politika izleyecektir.

SHP, dış ekonomik ilişkilerini, Türkiye'nin dünya işbölümündeki yerini sürekli olarak ilerletmeyi sağlayacak biçimde düzenler. Ulaşmayı amaçladığı ekonomik bağımsızlığı, ülke ekonomisini dışa kapamak biçiminde değil, dünya ekonomik işbölümünde sürekli olarak ilerlemek biçiminde yorumlar.

Dış borçlanmaların uzun sürede ekonomik ve politik maliyetin çok yüksek olduğunu dikkate alan SHP, dış borçların ülke üretimi ve dış borç ödeme kapasitesini aşmamasına özen gösterecektir.

Türkiye'nin dış ödemeler dengesi açıklarını kapatmak için dışsatımının geliştirilmesi özel bir öneme sahiptir. Sanayi ürünleri dışsatımının arttırılmasında özel kesimin girişimci niteliğinden yararlanılacaktır.

SHP, önerilen örgütlenme içinde dışsatımın geliştirilmesine önem vermektedir. Bu nedenle dışsatıma ilişkin bürokratik işlemlerin kolaylaştırılması, ulaşım hizmetlerinin geliştirilmesi, dış yasalarla ilgili bilgilerin izlenmesi gibi önlemler alınacaktır.

g) Kamu maliyesi

SHP sorumluluklarını tam olarak yerine getirebilecek bir devlet için kamu maliyesinin iyi kurulmuş ve sağlam yapıda olmasını öngörür.

SHP, enflasyonist bir ortam dar ve sabit gelirler, aleyhine eşitsizliği artırıcı sonuçlar doğurduğu için, enflasyonist bir politika izlenmesini doğru bulmaz. Buna karşılık, istikrar sağlanacak diye alınan mali önlemlerin, büyümeyi sürekli engeller hale gelmesini de uygun görmez.

SHP, sağlıklı dengeli ve hızlı bir kalkınma için plan disiplini ve ilkeleri ile uyumlu, yatırımcı niteliği ağırlıkta olan, sosyal harcamalara da önem veren, sağlam gelir kaynaklarına dayalı, gayri safi milli hasıla içinde daha büyük bir paya sahip bütçe yapılması gereğine inanır.

SHP, toplumun kalkınmasında devletin işlevlerini yerine getirebilmesi için gerekli birikimin sağlanması ve enflasyona düşülmemesine yönelik yeterli bir vergilendirme politikası uygulayacaktır. Vergi sistemi, ekonomik büyümeyi güçleştirici, yatırımları zorlaştıracı öğelerden arındırılarak, sanayileşmeyi özendirecek bir yapıya kavuşturulacaktır.

SHP, vergiyi sadece devletin bir gelir kaynağı olarak görmez. Öngördüğü dengeli toplumsal yapının oluşmasının en önemli araçlarından biri olarak değerlendirir. Gelirin daha adil dağılımında, topluma katkıda bulunmadan sağlanan kazanç yollarını tıkamada, toplumda sağlıklı tüketim kalıpları oluşturmada, üretimin özendirilmesinde ve yatırımların güçlendirilmesinde vergi politikalarından yararlanılmasını gerekli bulur.

SHP, vergi politikasının uygulanmasındaki etkiliği arttırmak için, çağdaş teknolojinin olanaklarından yararlanan etkin bir vergi yönetimi kuracaktır.

SHP, etkin vergi denetiminin yanı sıra, kaynak savurganlığını önleyecek, kısa ve uzun sürede üretime katkısı olmayan harcamaları kısarak verimsiz kamu harcamalarına son vererek, ekonomide kullanılabilir fonları arttıracaktır.

h) Banka ve Kredi Düzeni

Plan hedefler doğrultusunda ekonomik önceliklere göre görev yapan güçlü bir bankacılık sistemi amacımızdır.

Bankacılık kesiminde kredi ve mülkiyet tekelleşmesi önleneyecektir. Bankaların, sanayide tekelleşmeyi azaltıcı yönde çalışmasına özen gösterilecektir. Yabancı bankaların net kaynak aktarımı sağlanacak biçimde işlemesine önem verilecektir.

SHP'nin kredi politikası, üretime yönelik kredilendirmedir. Kalkınmaya olan katkılarına göre seçici kredi uygulamaları sistemleştirecektir.

Çiftçi esnaf ve zanaatkarların, kredi alma olanakları büyük ölçüde arttırılacak ve kredilendirme politikası ile kooperatifçilik desteklenecektir.

Faiz politikası, ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşmakta etkin bir araç olarak kullanılacaktır.

Bankaların uzmanlaşması özendirilecektir.

i) İstihdam

Tam istihdam hedeftir. SHP herkese eğitime, bilgi birikimine yeteneklerine göre iş sağlamayı devletin görevi sayar.

İşsizlik büyük bir toplumsal sorundur. İşsizliğin temeli çözümü tarım, sanayi ve hizmet kesimlerinin gelişmesi büyümesi dolayısıyla, ekonomik kalkınmadır. Ancak sorunun önemi kısa dönemli çözümler bulunmasını da zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle SHP, kısa dönemde iş alanı yaratmaya yönelik özel istihdam projeleri uygulayacaktır.

Böylece, hem kısa dönemde işsizlik sorunu hafifletil-

miş olacak, hem de iş pazar güçlendirilmiş bazı altyapı yatırımları geręekleřtirilmiř ve bu yatırımlarda çalışanlar bilgi ve beceri kazanmış olacaklardır.

B)SOSYAL POLİTİKALAR

SHP insanların mutluluğunu temel alan bir parti olarak toplumsal yaşamdaki bozuklukları ve çarpıklıkları düzeltmeyi varlığının ana nedeni sayar. Ekonomik kalkınmanın insanların mutluluğu için gerekli olduğuna inanır.

Bu inançla sosyal politikalarını,

- İşsizliğin ortadan kaldırılmasını,
- Toplumdaki en düşük gelirin yoksulluk sınırının üzerine çıkarılmasını,
- Nüfustaki hızlı artışın yoksulluğun temel gerekçesi olmaktan çıkarılıp, ekonomik kalkınmanın itici gücü haline getirilmesini,
- Eğitimde fırsat eşitliğinin ve niteliksel yükselmenin sağlanması,
- Sağlık hizmetlerinin ticarileşmesinin önlenmesini,
- Yurttaşların insanca yaşayabilecekleri bir konutta oturmalarının sağlanması,
- Kırsal ve kentsel yerleşimde gerekli fiziksel ve sosyal altyapının sağlanarak ağdaş yerleşim birimlerinin oluşmasını amaçlayacak biçimde düzenler.

a) Nüfus

Türkiye dünyanın hızlı nüfus artışına sahip olan ülkelere biridir. Bir yandan yeni iş olanaklarının bulunması, diğer yandan ülkede yaratılan gelirin hızla bytlmesindeki dar boğazlar, nüfus artışına olumsuz bir bakış açısı-

nin doğmasına neden olmuştur. Oysa bu sorunlar, uygulanan ekonomik politikanın yarattığı dar boğazlardır. SHP, bir yandan ailelerin iyi koşullarla yetiştirebilecekleri kadar çocuğa sahibi olma haklarını somutlaştıran nüfus ve aile planlamasının gereğine inanmakta, öte yandan artan genç nüfusun ülkenin ekonomisinde etkin bir kaynak olduğunu kabul etmektedir. Bu kabulden hareketle, ekonomik kalkınma açısından genç nüfusu verimli, geleceğe yönelik beceri ve bilgi birikimi ile zenginleştirilmiş bir üretim ögesi kullanma kararındadır.

b) Sosyal Güvenlik

SHP, insana verdiği değerin ve sosyal devlet anlayışının bir uzantısı olarak ülkede yaşayan herkesin sosyal güvenlik sistemi kapsamına alınmasını amaçlar bu nedenle, iyi düzenlenmiş ve etkin bir yönetime sahip sosyal güvenlik sisteminin topluma katkıda bulunacağı ve diğer sosyal politikaları güçlendireceği görüşündedir.

SHP, sosyal güvenlik kurumlarının yönetimine ve denetimine bundan yararlananların katılmasını gerekli görür. Bu arada bütün sosyal güvenlik kurumlarının bir araya getirilmesine ve bunların sağladıkları haklar ve yükümlülükler arasındaki farkların giderilmesine çalışır.

SHP, işini yitiren çalışanların işsizlik sigortasından yararlandırılmasını ilke olarak kabul eder ve bunun kişinin temel hakkı olan çalışma hakkını daha da güçlendirici sosyal güvenlik politikası olduğuna inanır.

SHP iş ve işçi bulma faaliyetinin de sosyal güvenliğin bir bölümü olduğu inancındadır. Bu nedenle iş ve işçi bul-

ma işlevini daha etkinleştiren bir örgütlenmeye gitmeyi amaçlamaktadır.

c) Çalışma Yaşamı

SHP, emeğin sömürsünün karşısındadır. Bu bağlamda SHP, ekonomik olarak güçsüzlerin yanında olduğunu bir kez daha açıklar.

SHP, emeğin kol ve düşün emeği ayrımı gözetilmeksizin, niteliğine ve verimliliğine göre, güçlülüğü ve tehlikelerine uygun olarak maddi ve manevi karşılığını görmesi gerektiğine inanır.

Çalışma hakkı temel bir haktır. SHP, yeteneğine ve eğitimine uygun bir çalışma olanağını herkese sağlamak, işsizliği önlemekle devleti görevli sayar.

SHP, işçi ve işveren ilişkilerinde güçlü sendikacılığın oynayacağı role inanır. Bu nedenle, sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev haklarının yaygınlaştırılması ve tüm çalışanları kapsaması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, çalışma yasaları ILO standartlarına uyumlu olarak yeniden düzenlenecektir.

SHP, çalışanların gerek çalıştıkları işyerlerinde, gerekse ülke yönetiminde alınacak tüm kararlara katılma yollarının açılmasını ödev bilir.

SHP, çalışanların örgütleri olan sendikaların, siyasal etkinlik dışında bırakılmalarına karşıdır.

İş güvencesi sağlanacak ve işçi çıkarılmasında etkin bir yargı denetimi uygulanacaktır.

d)Sağlık

SHP, sağlık sorunlarına dar kapsamlı biçimde sadece

tedavi edici sağlık hizmetleri açısından yaklaşmaz. Sağlık sorunlarının altında beslenmeden başlayarak işlerindeki çalışma koşulları ve güvenliği, su, kanalizasyon gibi kent-sel altyapı hizmetlerinin durumu ve evre kirlenmesine kadar uzanan birçok nedenin bulunduğunu bilir. Bu nedenle de sağlıklı sorunların çözümünde sürekli kalkınmanın önemini her zaman hatırlayarak koruyucu toplum hekimliği hizmetlerinin yurt çapında dengeli bir dağılıma sahip olarak yaygınlaşmasını öngörür.

SHP, nüfusun genç oluşu dengesiz ve eksik beslenme sonucu ortaya çıkan hastalıklar, bebek ölüm oranının yüksekliliği, evre sağlığı koşullarını istenilen düzeyde olmaması gibi nedenlerin ana ocuk sağlığı hizmetlerinin geliştirilmesini gerektirdiğinin bilincindedir.

SHP, sağlıkta sosyalleşmenin hizmetin yaygınlaştırılması ve etkinliği yönünden temel yaklaşım olarak kabul eder. Sosyalleştirmeyi yaşama geçirecek bir sağlık planı'nın hazırlanmasının gereğine inanır. SHP bu programın başarılı olabilmesi için sağlık personelinin nicelik ve nitelik bakımından yeterli duruma getirilmesini sağlayıcı önlemler alacaktır.

SHP halkın sağlık kurumlarından eşit olarak yararlanmasında karşılaşılabilecek engelleri kaldıracak önlemleri almaya çalışacaktır.

e) Kadın Sorunları

SHP, zgr ve eşitlikçi bir düzenin kadın-erkek ayrımı gözetmeksizin, toplumun tüm bireylerini zgr ve eşit haklara sahip olmasıyla gerçekleşebileceğinin bilincinde-

dir. Tarih boyunca kadının kadın olmasından kaynaklanan sorunları günümüzün toplumsal yapıları ve kültürel koşullanmaları içinde farklı biçimlerde de olsa süregitmektedir. SHP kadının kadın olduğu için önüne çıkarılan bütün engellerin kaldırılması zorunluluğuna inanır.

SHP, kırsal kesimde ücretsiz tarım işçisi, sanayide ikinci sınıf işçi olarak, kamu kesiminde ise yükselme önceliklerinin erkeklere tanındığı bir ortamda çalışan kadınların sorunlarına eğilmeyi, çalışma yaşamında eşitliğin sağlanmasının vazgeçilmez koşulu olarak görür.

f) Gençlik sorunları

Türkiye gibi genç insanın istek ve yeteneklerine uygun mesleklere yönelmekte çok büyük zorluklarla karşılaştığı aşırı işsizliğin baskısı altında geleceği hakkında büyük belirsizlikler içinde bulunduğu bir ülkede gençlerin çok daha ciddi sorunları olmaktadır. Bu nedenlerle SHP genç insanı suçlayıcı tutumlar içine girmek yerine, onu anlayarak, sorumluluklar vererek yardımcı olmaya, yol göstermeye çalışan tutumları yeğler. SHP, genel olarak kalkınma politikaları, özel olarak istihdam ve eğitim politikaları ile gençlerin sorunlarına çözüm getirecektir.

SHP, gençliğin toplumun yönetimine katılma olanaklarını geliştirmeye yönelik yasal ve yönetsel önlemler alacaktır. Gençlerin siyasete aktif olarak katılmasını sağlayacaktır.

g) Spor

SHP, sporu insana verdiği değerin ifadesi olarak, sağlıklı bir toplum yetiştirmenin önemli bir aracı olarak görür.

Bu sürecin bireyin yaşamının her döneminde ve toplumun her kesimine olanak sağlanarak sürdürülmesi gereğine inanır. Parti amatör sporu özellikle teşvik eder ve bunun için gerekli tesis, araç ve olanakları sağlar.

- Mevcut tesislerden her yaş grubun yararlanmasını öngörür.
- Profesyonel klüplerin örgütlenmelerinde, ellerindeki kaynakların belli bir bölümünü, tesislerini kurmaları ve spor eğitimine ayırmaları için gerekli düzenlemeleri yapmalarını öngörür.

Devletin sporun yönetiminde öncü rolü oynamasını kabul etmekle birlikte bu alanda özerk bir yönetim biriminin kurulmasını öngörür.

Profesyonel sporcuların sendikalaşmasına özen gösterir.

C)KÜLTÜR POLİTİKASI

Programın bu bölümünde, geniş kapsamlı kültür anlayışının bir alt kümesini oluşturan, kültürün günlük dildeki dar kapsamlı kullanılışına daha yakın olan politikalar sıralanacaktır.

a) Bilim, Teknik ve Araştırma

SHP, en gelişmiş ülkelerin bile kendi gereksinimleri için bilgi ve teknoloji üretirken başka ülkelerden de bilgi ve teknoloji almak durumunda olduğunu bilerek, Türkiye'nin de kaynak israfına yol açmayacak ileri teknolojilerin transferi konusunda uluslararası ilişkileri çok yönlü geliştirmesini gerekli görür.

Bu ilişkiler içinde Türkiye yalnız bir alıcı durumunda ol-

mamalıdır. Türkiye, hem temel bilimler, hem de uygulamalı bilimler alanında, ekonomik olanaklarının elverdiği ölçüde araştırma ve geliştirmeye yönelmeli, ülkesinin sorunlarının çözümüne yol gösterirken, uluslararası bilimsel gelişmelere katkıda bulunmaya çalışmalıdır.

Başta temel bilimlerde uzmanlaşmış insan yetiştirme-ye hizmet için kurulmuş okullar olmak üzere, tüm eğitim sistemimizde temel bilimlere önem verilmesini ve bu insanlara uzmanlıklarına uygun çalışma olanakları sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını amaçlar

SHP, bilimi ve teknoloji alanındaki tartışma ve geliştirme çalışmalarının üniversiteler, özel kesim ve kamu kesimi kuruluşlarında yaygınlaştırılmasından yanadır.

SHP, bilimi ve teknolojiye yaratıcı araştırmanın gelişmesinde, özgür düşünmeyi, araştırmayı, üreticiliği özendir-ten bir eğitime geçilmesini ön koşul olarak görür.

SHP, Türkiye’de toplumsal bilimlerin geliştirilmesine de özellikle önem verecektir. Türkiye’de demokratik yönetimin içinde gerçekçi kararlar üretilmesi için önce toplumun bilimsel yöntemlerle yapılacak araştırmalarla yakından tanınması gerekir. Bu amaçla Toplumsal Bilimler Araştırma Kurumu kurulacaktır. (TÜBİTAK)

b) Eğitim

Eğitim, insanın düşüncesini, kişiliğini ve yeteneklerini geliştirirken, ona bilgi, hüner ve dünyü görüşü aktararak, kişinin toplumsallaşması, toplum düzeninin gelişerek sürdürülmesi işlevini görür. Bir toplumun oluşumu ve varlığını sürdürmesi için gerekli olan bu işlev salt eğitim kurum-

larınca yerine getirilmez. Aileden işyerine, meslek örgütlerine kadar uzanan kurumlar zinciri içinde birbirini tamamlayarak gerçekleşir. Bu nedenle SHP eğitimin zaman içinde sürekliliği ile örgün ve yaygın eğitimin bütünlüğü ilkesini benimser ve eğitimi devletin başta gelen görevlerinden sayar.

SHP, Türkiye'de eğitim düzenine toplumsal yapının özelliklerinin önemli sınırlamalar getirdiğini görür. Türkiye'de üretici güçlerin yeterince gelişmemiş olması, ithal edilen bir teknolojiyle kalkınmaya çalışması, dengesiz gelir dağılımı, modern örgütlü işlerle örgütlenmemiş işleri birarada bulunduran bir ekonomik yapı, köyle kent arasında ve bölgeler arasında gelişmişlik farkları ve diğer yapısal nedenler bu sınırlamaları doğurur. SHP, eğitim politikasının, bu etkileri belirterek, kalkınma politikasıyla birlikte bütün olarak ele alınmasını gerekli görür.

SHP, tüm çocukların ve gençlerin eşit olanaklar içinde olduğu, bilime dayalı, düşündüren, bilinçlendiren, laik ve demokratik bir eğitim öngörür.

SHP, yapısal sınırlamaların eğitimdeki fırsat eşitliğini kaldıracağını ve eğitimin toplumsal bütünleşmeyi sağlama işlevini güçleştireceğini bilerek;

- Eğitimin her yaşta, herkese parasız olarak açık olmasına,
- Eğitim sistemi içinde ayrıcalıklı kurumlar oluşmamasına özen gösteren bir eğitim politikası izleyecektir.

Parti, eğitimin ana okulundan yüksek öğretime kadar uzanan örgün ve yaygın eğitimi de içeren bir kapsamda, ülkenin üretim, insangücü ve eğitim sistemlerinin nicelik-

sel ve niteliksel bakımdan uyumunu sağlayacak bir biçimde planlanmasını öngörür.

Çağdaş uygarlık düzeyine uygun bir toplum olmanın ön koşullarından biri olan sağlıklı kuşaklar yetiştirmek için, büyüme çağındaki çocuklarımızın dengeli ve yeterli beslenmesini ve ruhsal bakımdan sağlıklı olmasını sağlayacak bir biçimde okul öncesi eğitimi yapacak çocuk yuvaları, çalışan annelerin gereksinimlerini de karşılayacak biçimde yaygınlaştırılacak ve devletin, işyerlerinin ve başka ilgili kuruluşların etkin katkılarını sağlayacaktır.

SHP, eğitim kurumlarında yetiştirileceklerin sayısı kadar toplumda oluşan eğitim talebinin ve eğitilenlerin kullanılma biçimini de yönlendirmeye çalışan çok yönlü bir yaklaşımı zorunlu görür.

SHP, bugünkü genel ve tekdüze eğitim sisteminin meslekleşmeyi çok geç bir aşamaya ertelemesinin sakıncalarını ve üniversite kapısındaki yığılmaların sıkıntılarını gidermek amacıyla, temel eğitimden sonraki lise düzeyinde öğrenciye meslek edinme olanağı sağlayacak yeni bir eğitim programlaması ve düzenlemesinin gereğine inanır.

SHP, bu tür bir eğitim planlamasının sonuçlarıyla tutarlı olarak;

- Eğitim kurumlarının yurdun her köşesine yaygınlaştırılması,
- Mesleki ve teknik eğitimin, eğitim sistemi içinde görece ağırlığının önemli ölçüde artırılması
- Yaygın eğitimden etkin bir biçimde yararlanılması,
- Hem eğitimin uygulamayla ilişkisini güçlendirmek, hem de topluma maliyetini düşürmek için okul-işyeri ortaklaşa eğitimine önem verilmesi, gereğine inanır.

SHP'ye göre öğretmen, toplumun mimarı, geleceğin güvencesidir. O nedenle öğretmeni bu önemli işlevine uygun bir saygınlığa ve olanaklara kavuşturmayı görev sayar.

SHP, yüksek öğretim işlevinin özerk üniversiteler eliyle yerine getirilmesini öngörür. Üniversite öğretim elemanlarının bilimsel çalışma ve araştırmaları, öğrenim ve eğitimi, yan tutmadan, hiçbir endişeye kapılmadan özgürce yapabilmeleri için herşeyden önce kendilerinin mesleki güvenceye sahip kılınmalarını gerekli görür. Üniversiteler ülkenin içindeki ve dışındaki bilimsel hareketleri izlemek ve incelemek, toplumun sorunları ve gerçekleri üzerinde bilimsel araştırmalar, değerlendirmeler ve eleştiriler yapmak, böylece ülkenin bilimsel, teknik ekonomik sosyal, kültürel hukuki gelişmesine katkıda bulunmak zorundadır. Bugünün ötesine geçemeyen, ülkedeki gelişmeleri izleyip eleştiremeyen, bilimsel verileri özgürce yorumlama ve yayınlama gücü olmayan, sadece olanı öğretmekle yetinen, yaratıcılık gücünden yoksun kuruluşlar üniversite işlevini gerçekleştiremez. Bu yapılanmanın giderilebilmesi için gerekli örgütsel ve yapısal olanaklar sağlanmalıdır. SHP, bu bağlamda bugünkü YÖK sisteminin tamamıyla değiştirilmesini öngörür.

SHP, toplumsal talebi karşılamakta üniversitelerin niceliksel açıdan karşı karşıya oldukları soruna verdiği önem kadar eğitimin niteliğine de önem vermektedir. Türkiye'de talebin baskısı dolayısıyla, bir yandan üniversiteler sayıca artırılırken, öte yandan ekonomik ve yönetsel nedenlerle üniversiteler, yetişmiş öğretim üyelerini hızlı

bir biçimde kaybetmektedir. Bu nedenle, SHP, üniversite-lerde öğretim üyesi kaybının durmasını sağlayacak ve üniversiteleri öğretim üyesi açısından güçlendirecek her türlü önlemin alınmasını gerekli görür.

SHP, üniversite eğitimini, dar meslek bilgilerine hasol-mayan, dünyaya hoşgörüyle bakabilen, özgür düşünebi-len, dünyadaki sanat ve kültür gelişmelerinden haberi ki-şiler yetiştirmesi gerektiğine inandığından, özellikle bölge-sel üniversitelerde program dışı faaliyetlerin düzenlenme-sine, üniversitelerin kentlerde bir kültürel faaliyet merkezi haline gelmesine önem verir.

SHP, kitaplıkların toplumun kültür yaşamında önemli bir yere sahip olması gerektiğine inanmaktadır. Bu ne-denle Halk kitaplarının yaygınlaşmasının yanı sıra zen-ginleştirilmesi ve hizmetlerinin toplumun tüm kesimlerine yönelik olarak etkinleştirilmesini amaçlar. Çocuk kitaplık-larının tüm eğitim kurumları ile eşgüdüm halinde ve diğer kültürel işlevleri de içerecek biçimde yeniden düzenlen-mesini öngörür.

SHP, ödenekli ve özel tiyatroların devletçe desteklen-mesi gereğine inanır. Sinema sanatının uluslararası et-kinliğini de arttıracak biçimde geliştirilmesi zorunluluğunu kabul eder. Bu bağlamda kamu ve özel film yapımlarının kullanımına açık bir devlet film stüdyosu kurulmasını ön-görür.

SHP, düşün ve sanat yapıtlarına yönelik her türlü ön-denetim ve yasaklamaya karşıdır. Bu konuda mevcut ya-saların da bütün sonuçlarıyla kaldırılmasından yanadır.

c) Yazın, Sanat ve Dil

SHP, sağlıklı bir toplumun, zengin bir yaşamın gerçekleştirilebilmesinin ise büyük ölçüde yazın sanat gibi kültürel alanlardaki yaratıcı faaliyetlerin gelişmesine bağlı olduğuna inanır.

SHP, sanat ve yazını kapsamayan bütün faaliyetleri insanı özgür kılmada etkin bir araç olarak görür.

SHP, sanatçı ve toplum arasında karşılıklı sağlıklı bir ilişki olmasını amaçlar. Sadece sanatçının topluma yönelmesi yetmez. Toplum da sanata yönelmelidir. Sanatsal etkinlikler, toplumun belli katmanlarına hapsolünmemalı, toplumun tüm kesimlerine yayılmalı, katılıma açık hale gelmelidir.

SHP, sanat faaliyetlerinin geliştirilmesinde devletin desteğine önem verirken, bu desteğin sağlanmasında çok dikkatli olunması gerektiğine inanır. Devlet desteğinin sanatçının özgürlüğünü kaldırıcı bir yönlendirme niteliği kazanması halinde bu desteğin sanat ve kültürdeki zenginleşmeye zarar vereceği kanısını taşır. SHP'ye göre düşün ve sanat adamının özgürlüğü esastır. Devlet bu duyarlılık içinde, yetenekli sanatçı, yazar ve düşünürlerin yetişmesine ve çalışmalarını sürdürmelerine yardımcı olmalıdır.

SHP, bu yolda atacağı adımlara sanatçıların, düşünürlerin ve yazarların sosyal güvenliğini sağlamak, telif haklarını korumak, vergi kolaylıkları getirmek yoluyla başlamayı öngörür.

SHP ulusumuzun kültürel birikiminin bilimsel yöntemlerle araştıran, derleyen, yayan ve kurum ve arşivin geliştirilmesini ister.

SHP, dilin düşüncenin biçimlenmesinde, yazının gelişmesinde, kültürel bağımsızlığın pekiştirilmesinin dönemi bilerek, Türk dilinin zenginleştirilmesi, sanat ve bilimin her alanda yeterli hale gelmesi yolunda, dilin halka dayanan kaynağından güç alan Atatürk'ün başlattığı gelişiminin sürmesini destekler.

D) YERLEŞME DÜZENİ POLİTİKALARI

Bir ülkede ekonomik ve toplumsal yapı gelişip değişirken, yerleşme düzeni de buna uygun bir dönüşü geçirecektir. Bu dönüşüm nüfusun ve üretim faaliyetlerinin ülke, bölge, kent ve kırsal alandaki yer seçimleri yoluyla olacaktır.

SHP planlı olarak gerçekleştirilecek yerleşme düzeninin, sanayileşmeyi, gelişmeyi hızlandıracağına ve bu değişimin neden olduğu toplumsal maliyetleri azaltacağına inanır.

a) Bölgesel Gelişme

Ülke düzeyindeki yerleşme düzenine ilişkin en önemli ilkelerden biri, bölgeler arasındaki dengesizliği gidermek, bölgeler arası toplumsal bütünleşmeyi en yüksek düzeye çıkarmaktır. Bu amaçla, SHP, gerek ekonomik faaliyetlerin, gerekse kamu hizmetlerinin dağılımında bu ilkeleri gözönünde tutan bunun gerektirdiği, altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmalarını kuran bir bölgesel gelişme politikası uygulayacaktır. Sanayileşen ve artık yarı nüfusu büyük kent ilişkilerinin yoğunluğu, ulaşım ve haberleşme olanakları ve pazar ilişkilerinin yoğunluğu, ulaşım ve haberleşme olanakları ve pazar ilişkileri sonucu artmış

kent ile köy ikilemi üzerine kurulu açıklama ve politikalar geçirililiğini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu nedenle, SHP kentleri ve köyleri tek tek ele alan tutumun ve bu yöndeki koşullanmanın ötesine geçerek, ülke mekanının, birbirleri ile ilişkileri üzerinde politikalar geliştirebilecek bir yerleşme sistemi olarak ele almayı öngörür.

b) Kentleşme

Sanayileşme ve tarımda modernleşme yönünde atılan her adım, beraberinde kentleşmeyi de getirmektedir. SHP, kentleşmenin kalkınmanın hızlanmasına, demokrasinin yaygınlaşmasına katkıda bulunduğuna inanır. Bu nedenle, SHP kentleşmeye olumlu bir tutum içinde yaklaşır. Ayrıca yurt sathında bir kaç büyük kentin egemen hale geldiği bir kentleşmeyi sakıncalı sayar. Kentleşmenin yerleşmeler kademelenmesinin ilkelerine göre dengeli dağılımını öngörür. Bu tür bir kentleşmenin gerçekleştirilmesini aynı zamanda ulusal bütünleşmenin aracı bilir.

SHP, Türkiye’de kentlerin konut, kentsel ulaşım, içme suyu, kanalizasyon, eğitim, sağlık gibi kamu hizmetleri yeşil alanlar ve çevre sorunlarına kadar uzanan pek çok sorunun olduğunun bilincindedir. SHP, bu sorunları yeni bir imar düzeni ile çözecektir. Bunun yanında demokratik, üretici, kaynak yaratıcı bir belediye yönetimini gerekli görür.

c) Kırsal Yerieşmeler

SHP, kırsal yerleşme sorununa da “köy” “Merkezi köy” ve “kasaba”dan oluşan yerleşme kademelenmesi çerçevesinde yaklaşır. Gerek kırsal yol ağının oluşturul-

masında, gerek kırsal alana götürülen hizmetlerin dağılımında bu kademelenmenin sağlıklı bir biçimde oluşmasına özen gösterir.

Kırsal kesimde bu tür yerleşme kademelenmesinin hem kamu hizmetinin köylüye ulaşmasının etkinliğini, hem de köyün ekonomik faaliyetlerindeki verimliliğini arttıracaklarını öngörür.

d) Konut

SHP, konut sorununun çözümünü bir yandan konut gereksiniminin karşılanması, öte yandan ekonominin canlandırılması açısından önemli görür.

SHP, konut sorununa bir yaşam çevresi yaratılması açısından baktığından, "toplu konut" girişimlerine özellikle önem verir. Toplu konut alanlarını, toplu taşıma, tüketim, eğitim gibi hizmetlerin karşılanmasını sağlayacak bir bütünlük içinde planlamasının ve gerçekleştirilmesini doğru bulur.

SHP, konut yapımında, özel kesim, kooperatif kesimi ve devlet kesiminin girişimciliğinden birlikte yararlandırılmasından yanadır. Konut gereksinimini karşılamak ve ekonomiyi canlandırmak için, bireysel, küçük ve büyük girişimciler, konut kooperatifleri, kooperatif birlikleri ve yerel yönetimler eliyle yapılan üretimin tümünden yararlandırılmasını gerekli görür.

SHP, toplumsal hareketliliğin oldukça yükseldiği bir ülke haline gelen Türkiye'de devletin yalnızca "mülk konut" üretimine dayanan bir politika izlemesini doğru bulmaz. Devletin "kiralık konut" arzını da artırıcı bir politika izlemesinin gereğine inanır.

SHP, devletin kaynaklarıyla yapılan yada özendirilen konutların büyüklerine, gösterişçi tüketim kalıplarına göre değil, gerçek gereksinmeye ve toplumun olanaklarına uygun olarak saptanmasının gereğine inanır. SHP, gecekondu-lara toplumsal ve ekonomik bir olgu olarak bakar. Kentli nüfusun büyük bir kesiminin oturduğu gecekondu alanlarında iyileştirme ve sağlıklılaştırma önlemlerinin alınmasını gerekli görür.

SHP, hem kentlerin, gelişmesinin yönlendirilmesini, hem de arsa spekülasyonunun ve gecekondu-nun yaygınlaşmasının önlenmesi için merkezi ve yerel yönetimlerin bilinçli bir arsa politikası izlemesini gerekli görür.

Kentlerin sınırları içinde alınan arsalar altyapılar sağ-lanarak "kentsel arsa" haline getirilmelidir. Bu alanlarda sağlıklı yeni kent parçalarının oluşturulabilmesi için devle-tin, yerel yönetimlerin yönlendiriciliğinde toplumun bütün üretici güçlerinden yararlanarak toplu konut projeleri ger-çekleştirmeli ve sağlıklı yaşam çevreleri yaratılmalıdır.

e) Çevre Politikaları

SHP, üretimi ve tüketimi arttırırken, aynı zamanda çevresel dengeyi bozmamaya özen gösteren bir tutum içinde olacaktır.

SHP çevre sorunlarına karşı alınabilecek en etkin ön-lemi kaynağından denetim olarak görür. Kirlenen çevre-nin temizlenmeye çalışılması yerine, çevre kirletici sanayi kuruluşlarının denetlenmesini, daha az kirletici teknolojile-re yönlendirmesini uygun bulur.

Türkiye'de sanayileşme ve kentleşmenin bugünkü

aşamasında bile önemli düzeyde hava kirliliği ve verimli tarım topraklarının kaybedilmesi türünde birçok sorun ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar belli yörelerde ve kentlerde yoğunlaşmıştır. Bunların çözümüne her biri için ayrı projeler geliştirerek yaklaşılabacaktır. SHP halkın ortak kullanımına açık bir şekilde kıyıların korunması ve kullanılmasını düzenlemeyi devletin görevi bilir.

f) Tarih ve Doğa Değerlerini Koruma ve Kullanma Politikaları

Türkiye çok zengin tarih ve doğal değerlere sahiptir. SHP, bu değerlerin korunmasına salt turizm açısından bakan bir görüş içinde değildir. Bunların korunarak geleceğin kuşaklarına ulaştırılmasını bir insanlık görevi olarak niteler.

SHP, tarihi korumacılığın ekonomik sorunlarının farkında olarak korumanın ancak yeni ve özenli kullanışlar içinde başarılacağına inanır.

Bu tür ele alınışta, koruma ve kullanma bir bütünlük kazanır. Korumanın maliyetine devletin de katılmasını gerekli görür. Türkiye'nin ekonomik düzeyi, bu değeri korumakta çoğu kez yetersiz kalmaktadır. SHP bu durumlarda, ilgili uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapılmasını yararlı bulur.

ğ) Dış İlişkiler Politikası

SHP, insancıl anlayışın gereği olarak dış politikada ve uluslararası ilişkilerinde Türkiye'nin çıkarlarını gözetirken, tüm insanlığın mutluluğuna katkıda bulunacaktır. SHP, ulusal güvenliğin sağlam dayanaklara otururken, Ata-

türk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesine bağlı kalacaktır. SHP, ülkede yönetimin demokratikleşmesinin ve çağdaşlaşmasının Türkiye'nin dış ilişkilerindeki etkinliğini ve saygınlığını arttıracığına inanır.

Sosyal Demokrat hareket, hep uluslararası dayanışma ve işbirliği taraflısı olmuştur. Uluslararası anlaşmazlıklar engeller ve ilişkilere, artık bir ulusun tek başına toplumsal ekonomik, siyasal ve kültürel sorunları çözmesine olanak vermektedir. Bu nedenle SHP, ekonomik, kültürel, hukuksal ve askeri alanlarda diğer ülkelerle özgür olarak ve eşitlik anlayışı içinde sıkı bir işbirliğinden yanadır.

SHP, başta sınır komşularımız, bölge ülkeler ve diğer Türk Cumhuriyetleri olmak üzere tüm ülkelerle dostluk, karşılıklı saygı ve içişlerine karışmama esaslarına dayanan dinamik bir dış politikayı benimser. Bu politikada uluslararası ekonomik ve siyasal çıkarlarda "çok unsurlu bir denge"ye yönelik olacaktır.

SHP, Türkiye'nin uluslararası etkinliğini;

- Uluslararası siyasetin Birleşmiş Milletler yasasında yer alan ilkeler Avrupa (Paris) şartına uygun gelişmesi,
- Uluslararası gerginlikleri arttırmaya değil, uluslararası ilişkilerde yumuşamaya yardımcı olunması ve dünya barışının güçlenmesi,
- Savaş teknolojisinin tüm insanlığı ortadan kaldırabilecek bir düzeye ulaştığı günümüzde, silahlanma yarışının durdurulması,
- Her ulusun bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne saygılı olunması,

- Gelişmekte olan ülkeler aleyhine çalışan dünya ekonomik düzen değiştirmek için yeni ekonomik politika arayışlarına yardımcı olunması,
- Irk farklılığıyla temellendirilen uygulamaların kaldırılması yönünde kullanır.

SHP, dış ilişkileri yalnız siyasal boyutta görmez, dış ilişkilerin ekonomik boyutuna da aynı düzeyde önem verir. SHP, başka ülkelerle girdiği ekonomik ilişkilerinde bu ilişkileri ülkenin ekonomik gelişmesine etkileri açısından değerlendirir.

Türkiye, Avrupa, Asya ve Ortadoğu arasında önemli bir konuma sahiptir. SHP Türkiye'nin bu bölgeler ile çok sıkı ekonomik, kültürel ve siyasal ilişkiler kurması gerektiğine inanır.

SHP, Türkiye'nin ekonomik ilişkiler açısından dışa açılma çabalarına rağmen haberleşme, dünyadaki kültürel gelişmelere katılma, uluslararası siyasal gelişmelere ülke kamuoyunun duyarlılık düzeyi açılarından içine kapalı bir toplum olduğu görüşündedir. SHP, Türkiye'nin bu dış kopukluğu sürdükçe dış ilişkiler politikasının ekonomik ve siyasal amaçlarına ulaşamayacağı kanısındadır. Bu nedenle SHP, sanat, kültür, spor, gençlik meslek kuruluşları, sendikalar gibi ekonomik ve kültürel yaşamda işlevi bulunan ögeler aracılığı ile Türkiye'nin bu dış kopukluğu sürdükçe dış ilişkiler politikasının ekonomik ve siyasal amaçlarına ulaşamayacağı kanısındadır. Bu nedenle SHP, sanat, kültür, spor, gençlik meslek kuruluşları, sendikalar gibi ekonomik ve kültürel yaşamda işlevi bulunan ögeler aracılığı ile Türkiye'nin dünyaya açılışını hızlandırmayı gerekli görür.

E) GÜVENLİK POLİTİKASI

a) Dış Güvenlik

SHP, ulusun güvenliğini, bir yandan silahlı kuvvetlerin gelişen teknolojinin gereklerine uygun bir caydırıcı güce sahibi olarak örgütlenmesinde bulurken, öte yandan barışçı bir dış politika izlenmesinde görür. SHP'ye göre dış politika ile güvenlik bir bütündür.

SHP, silahlı kuvvetlerin caydırıcı gücünü oluşturan silah ve donatım bakımından dış kaynaklara bağlı bulunmasını ulusal güvenliği ve bağımsızlığını korumak açısından sakıncalı bulur. Silahlı kuvvetlerin gereksinimlerini sağlayacak ulusal sanayinin gelişmesine önem verir. SHP, Türkiye'deki üretici güçlerin tümündeki gelişmeyi, ekonomik işlevleri açısından olduğu kadar, bu açıdan da gerekli görür.

SHP, silahlı kuvvetlerin modernizasyonu ve bu bağlamda güç indirimi gereğine inanır.

b) İç Güvenlik

Türkiye'nin yakın geçmişinde yaşadığı acı olaylardan sonra demokrasinin sürebilmesi için iç huzur ve barışın sağlanması ayrı bir önem kazanmıştır. Bu amaçla SHP, iç güvenlik güçlerinin görevlerini yerine getirebilmeleri için araç gereç bakımından olduğu kadar bilgi ve insana ilişkin değer yargıları bakımından da gerekli nitelikleri kazanmasını öngörür.

SHP, iç güvenlik kuvvetlerinin iç huzur ve barışı sağlayabilmesini, toplumdaki saygınlığını koruyabilmesine bağlı görür. İç güvenliği sağlamak üzere kullanılan yöntemle-

rin insanlık onuruyla bağdaşmasına, insan haklarına ve demokratik hukuk devleti kurallarına ters düşmemesine tarafsızlık ve eşitlikle uygulanmasına büyük önem verir.

F) HUKUK-ADALET-YARGI POLİTİKALARI

SHP'nin devlet anlayışı Demokratik, laik ve sosyal hukuk devletidir. Böyle bir devlet anlayışının gereği olan hukuk düzeni, çağdaş toplumun ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmesi sürecine engel olmayacak, tersine onun gelişmesine öncülük edecek, yenilikçi bir hukuk olmalıdır. Bu anlayışla hukuk, toplumsal gelişmenin ardında kalmamalı, tutucu ya da geriye çekici kurumlar ve kurallarla toplumsal ilerlemeyi ve gelişmeyi engellememelidir.

Bu bakımdan sosyal demokrasinin hukuk anlayışı devrimci niteliktedir.

SHP'nin anlayışına göre, toplum içinde kişilerin eşitliğini ve özgürlüklerini sağlayan ölçülerden biri "hukukun üstünlüğü"dür.

Ancak "hukukun üstünlüğü" kavramının arkasına, "yasakların egemenliği" anlayışını saklamak isteyen baskıcı ve totaliter görüşlere katılmaz.

SHP yargının bağımsızlığını temel ilke sayar. Anayasamıza göre yargı ile yasama ve yürütme arasında bir ayırım yapılmıştır. Yargıya, öbür iki erkin işleyişinde hukuka bağlılığın denetlenmesi görevi vermiştir. Partimiz, yasama ve yürütmenin işlem ve tasarruflarının yargı denetimi altında tutulmasını, "hukuk üstünlüğü ilkesine bağlılığın bir sonucu sayar.

SHP, hızlı işleyen ve pahalı olmaan bir adalet mekanizmasının sosyal demokrasinin vazgeçilmez koşulu olduğu inancındadır. Hak arama ve savunma özgürlüğü gibi temel haklardan yararlanmada eşitlik sağlanmalıdır. Hak arama ve adaletin dağılımı kolay ve ucuz olmalıdır.

Akçalı olanakları bulunmayanların da bu haklardan eşit biçimde yararlanmasının yolları açılmalıdır. Karmaşık olan işlemler yalınlaştırılmalı, kolaylaştırılmalıdır. Yargının etkinliği ve hızlı çalışması için gerekli çağdaş donanım ve olanaklar sağlanmalıdır.

"Devletin temeli adalettir." Bir ülkede yurttaşların adaletten, adalet mekanizmasının iyi işlememesinden yakınmaları, huzur ve güven duygularını zedeler, devletle yurttaş arasındaki bağları zayıflatır. Halkın adalete güveni mutlak olmalıdır. "Bağımsız yargı" bu güven duygusunun sağlanmasında en büyük etkidir. Yargının bağımsızlığının temel koşulu ise kuşkusuz "yargıç güvencesi"dir.

SHP'ye göre toplum düzeninin bozulması, kişilerin devlete olan güvenlerini yitirmeleri sonucu, herkesin hakkını kendi elde etmesi gibi bir "ikinci düzen" oluşmasını önlemek gerekir. Devlet ekonomik bakımdan en güçsüz olanı bile, devletle olan ilişkilerinde, güçlülerle eşit kılmazsa bu ekonomik ve toplumsal kargaşa giderek siyasal kargaşaya ve teröre dönüşür.

Türlü ekonomik, toplumsal, kültürel bozukluklar sonucu suç işleyen kişinin topluma yeniden kazandırılması için bir infaz sistemi geliştirmelidir. Bunun için cezaevlerinin düzeltilmesi, ceza çektirme sisteminin düzenlenmesi ve çağdaş bir anlayışa ulaştırılması zorunludur. SHP, ilke olarak ölüm cezasına karşıdır.

SHP

**SOSYAL DEMOKRAT
HALKÇI PARTİ**

TÜZÜK

1993

**3-4 NİSAN 1993 GÜNLERİ
TOPLANAN SHP 'TÜZÜK VE
PROGRAM KURULTAYI'NDA
KABUL EDİLMİŞTİR.**

İÇNDEKİLER

Sayfa No:

BİRİNCİ BÖLÜM	
KURULUŞ VE İLKELER.....	5-7
İKİNCİ BÖLÜM	
ÜYELİK.....	7-14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ÖRGÜT VE KURULLAR	15-39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
KONGRELER VE KURULTAY	40-55
BEŞİNCİ BÖLÜM	
PARTİ ADAYLARININ BELİRLENMESİ.....	55-61
ALTINCI BÖLÜM	
PARTİ GRUPLARI	61-64
YEDİNCİ BÖLÜM	
DİSİPLİN İŞLERİ	65-74
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
GELİR KAYNAKLARI-HARCAMALAR	
HESAP İŞLERİ.....	74-78
DOKUZUNCU BÖLÜM	
TUTULACAK DEFTERLER VE YAZIM İŞLERİ	78-80
ONUNCU BÖLÜM	
DEĞİŞİK HÜKÜMLER PROGRAM-TÜZÜK	
YÖNETMELİKLERİN YÜRÜRLÜĞÜ VE	
DEĞİŞTİRİLMESİ.....	80-82

BİRİNCİ BÖLÜM

KURULUŞ VE İLKELER

KURULUŞ

Madde 1-

Sosyaldemokrat Halkçı Parti ; Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Devletçilik, Halkçılık, Laiklik ve Devrimcilikle belirlenen Atatürk ilkeleri doğrultusunda; insan haklarına ve hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalarak, özgürlük ve eşitlik içinde toplumun ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmasına öncelik tanıyan, ulusal gelirin sosyal adalete uygun dağılımını sağlamayı amaçlayan;

Gelişmenin bütünlüğü içinde çalışanların haklarını koruyan, geliştiren, insanı en yüce varlık, emeği en yüce değer sayan sosyal demokrat, siyasal bir kuruluştur.

Parti'nin merkezi Ankara'dadır.

Parti'nin simgesi "altıok, Güneş ve Zeytindalı'dır.

Parti'nin kısaltılmış adı SHP'dir.

AMAÇ

Madde 2-

"Egemenlik kayıtsız şartsız ulusundur" ilkesine bağlı bulunan Partinin amacı;

Özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı demokrasi düzeni içinde ve yargı güvencesinde, laik ve sosyal hukuk devleti anlayışı ile toplumun çağdaş uygarlık düzeyine erişmesini sağlamaktır.

Bu amaca ulaşırken, Devletin tam bağımsızlığı, ülkesi ve ulusu ile bölünmezliğı ilkesine bağılılıkla dayanışmayı, iç barışı toplumun huzurunu, halkın ve ülkenin dirlik ve düzenliğini sağılamayı ve dünya barışına katkıda bulunmayı;

İnsanın ve emeğinin değerini, onurunu, saygınlığını, temel haklarını ve özgürlüklerini korumayı, fırsat eşitliğı sağılamak için yasal, ekonomik, sosyal engelleri kaldırma- yı;

Din, dil, ırk, cinsiyete, aile ve mezhep ayrımına, sınıf ve zümre egemenliğine yönelik tutum ve davranışlara ve her türlü sömürüye karşı çıkmayı;

Üretimin artırılmasını, toplumun insan onuruna yara- şır yaşam düzeyine kavuşmasını, ekonomik ve toplumsal refahını ve kültürel gelişmesini sağılamayı

Toplumsal ve siyasal yaşamda genel ahlak kurallarına uymayı,

Doğanın korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi için etkin çalışmalar yapmayı

Görev bilir.

SIYASAL ANLAYIŞ VE ÇALIŞMA İLKELERİ

Madde 3-

Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin her üyesi siyasal ya- şamda görev almayı onurlu bir toplum hizmeti sayar.

Siyasal görevler, toplumun ve halkın yararına hizmet alanlarıdır.

Partili için başarı, Parti'nin başarısıdır. Siyasal eylem Parti'nin eylemidir.

Parti görevleri, demokrasi ilkleri ve tüzük kuralları içinde bütün partililere açıktır.

Üyeler, siyasal çalışmalarında yasalara ve parti ilkelelerine uymak zorundadır.

Partililer, toplumsal yaşamın ve parti görevlerinin gerektirdiği yetenekleri kazanmaya, sorumluluk ve görev yerlerine bilgili, yetenekli ve başarılı üyelerin seçilmesine; sürekli çaba harcarlar.

Parti, halkın siyasete ve yönetime sürekli ve etkin katılımını, öncelikle kendi yapısında ve işleyişinde gerçekleştirir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÜYELİK

ÜYE YAZILMA

Madde 4-

Yasalara göre siyasi partilere üye olma yaşını dolduran medeni ve siyasal hakları kullanma yeterliliği olan, Parti'nin Tüzüğü'nü Programı'nı ve ilkelerini benimseyen ve siyasal partilere girmeleri yasaklanmamış olan her yurttaş, parti'ye üye olabilir.

Üyelik için başvuranlar arasında din, dil, ırk, cinsiyet, mezhep, aile, zümre, sınıf ve meslek ayrımı gözetilmez.

ÜYELERİN HAKLARI VE GÖREVLERİ

Madde 5-

Partinin bütün görevleri, Tüzük kuralları içinde partililerin tümüne açıktır.

Parti üyeleri;

A- Parti üyeleri için ödenti zorunludur. Ödentinin alt sınırı 5000 (beşbin) TL'dir. Üst sınır 1.000.000. (birmilyon) TL'dir.

B- Seçildikleri parti organlarına, görevlendirildikleri en az bir komisyon veya kurul toplantılarına, parti içi eğitim çalışmalarına ve yürütme işlerine katılırlar.

C- Parti'nin ilkelerini, programı'nı Kurultay ve yetkili kurulların bildiri ve kararlarını, seçim bildirgelerini, partinin genel politikası ile hizmetlerini her türü olanaktan yararlanarak çevrelerine duyurmaya, anlatmaya ve yaymaya çalışırlar.

D- Seçimlerde Parti'ye ve adaylarına oy vermekle yetinmeyerek Parti'nin başarısını en üst düzeye erdirmek için çaba harcarlar.

E- Parti çalışmalarında, aldıkları görevleri yerine getirmekle, görevden ayrılırken hizmetin gerektirdiği devir işlemlerini eksiksiz yapmakla yükümlüdürler. Zorunluluk olmadıkça görevden çekilemezler.

F- Ödenti borcunu süresinde ödemeyen üye hakkında disiplin cezası uygulanmaz. Ancak illerde ve nüfusu 5000 (beşbin) üzerinde olan ilçelerde, tebligata verilen süreye karşın, ödentisini ödemeyen üye, parti içi seçme ve seçilme haklarını kullanamaz, üst yönetimlerce görevlendirilemez.

Ödentinin toplanışı, bölüşümü ve zamanlanması, bir yönetmelikle düzenlenir.

ÜYELİK İÇİN BAŞVURMA

Madde 6-

Başvuru, üye olmak isteyen kişinin, sürekli oturduğu yerin ilçe başkanlığına doğrudan başvurusu ile;

- a) Sürekli oturduğu yeri gösteren muhtarlık belgesini,
- b) Üç adet vesikalık resmini,
- c) Varsa en az biri o mahalleden olmak üzere partinin önerisini içeren, 3 (üç) örnek başvurma belgesini teslim etmesi ve
- e) Parti'ye giriş ödentisini ödemesi ile yapılır.

Başvuruda bulunan kimseye bir alındı belgesi verilir. İlçe yönetim kurulu başvuruları 10 (on) gün içinde karara bağlamak zorundadır. Başvuru kabul edilmişse, aday üye defterine yazılır. On gün içinde karar verilmemişse başvuru kabul edilmiş sayılır, işlem yürütülür. Başvuru belgelerinin birer örneği 30 gün içinde Genel Sekreterliğe ve bilgi için il başkanlığına gönderilir. Üçüncü örnek, ilgili dosyada saklanır.

Bu dosya ve defterlere, ilçedeki üyelere ve parti görevlilerine açıktır.

ADAY ÜYELİK

Madde 7-

Aday üyelik süresi 3 aydır. Bu süre içinde aday üyeler asıl yükümlülüklerini taşır; yalnız seçme ve seçilme hakkını kullanamaz. Aday üyeliğin süresi, ilçe yönetim kurulunun kararı ve karar verilemediği hallerde başvuruyu izleyen 10. günden sonra başlar.

İlçe başkanlığı aday üyelerin adlarını karar gününden başlayarak 7 gün içinde askıya çıkarır ve bir ay süreyle üyelerin bilgisine ve incelemesine açık tutar.

Aday üyeliğe partililer bir ay içinde itiraz edebilirler. İtirazlar yazı ile ilçe başkanlığına yapılır. İlçe yönetim kurulu bir hafta içinde kararı değiştirmezse; itirazı il başkanlığına gönderir. İl yönetim kurulu itirazı bir ay içinde inceler; karara bağlar. Bu süre içinde karara bağlanmayan itiraz reddedilmiş sayılır. Karar ilçe başkanlığına ve ilgililere duyurulur. Karar aday üyenin adının silinmesini gerektiriyorsa durum bir hafta içinde Genel Sekreterliğe de yazı ile duyurulur.

Aday üye yazılma istemi ilçeyönetim kurulunca reddedilen kişi; kararı öğrenmesinden başlayarak on gün içinde ilçe başkanlığı aracılığıyla ya da doğrudan il yönetim kuruluna itiraz edebilir.

Üyelik isteminin reddi kararında gerekçe gösterme zorunluluğu yoktur.

İl yönetim kurulunun bu konulardaki kararları kesindir; bu karara karşı merkez Yürütme kurulu'na başvurulamaz.

ASIL ÜYELİK

Madde 8-

Aday üyelik, üç aylık sürenin bitiminde asıl üyeliğe dönüşür. Yönetim kurulu, derhal üyenin yazımı konusunda karar verir. Adını asıl üye defterine yazar, üyeye bilgi verir. Üyelik hakları bu tarihten başlar.

Ancak tüzüğün 9 ve 10. maddeleri hükümleri saklıdır.

MERKEZ YÜRÜTME KURULU KARARI İLE ÜYE YAZIMI

Madde 9-

Aşağıda belirtilenler, ancak ilgili il ve ilçe yönetim kurullarının yazılı görüşü alınarak merkez Yürütme kurulu'nun kararı ile ilçelerdeki üye defterine yazılır.

a- Partiden ayrılmış, çıkarılmış ya da adı silinmiş olanlar.

b- Başka partilerin üyesi iken ayrılmış olanlardan T.B.M.M. üyeliği, belediye başkanlığı, partilerin merkez karar, yönetim yada da merkez disiplin kurulu üyeliği veya il başkanlığı yapmış olanlar, ya da T.B.M.M. üyeliği veya il merkezi belediye başkanlığı seçimlerine aday olarak katılmış bulunanlar.

Bunlar hakkında tüzüğün 6., 7., 8. maddeleri uygulanmaz.

MERKEZ YÜRÜTME KURULU'NUN ÜYE YAZIMI

Madde 10-

Yeni oluşturulan örgütlerde üye sayısı tüzükte öngörülen sayının altında kalıyorsa, sayıyı tamamlamak amacı ile veya aşağıda sayılan durumlarda, önceki maddelerde belirtilen koşullara bağlı olmaksızın doğrudan üyeliğe yazım, ilgili ilçe ve il yönetim kurullarının yazılı görüşü alındıktan sonra Merkez Yürütme Kurulunca yapılır.

a) Uzmanlıklarından yararlanılmasında Parti yararı görülenler,

- b) Bulundukları siyasal görevleri nedeniyle parti üyeliğinde yarar görülenler,
- c) Genel ve yerel seçimlerde, yerel koşullardan dolayı adaylığı yararlı görülenler,
- d) Genel ve yerel seçimlerde aday olmak isteyip, o tarihe kadar yasal koşulları nedeniyle parti üyesi olamayanlar.

Yazım kararı ve ilgili belgeleri Genel Sekreterlikçe ilçesine gönderilir, kaydı üyelik defterine işlenir. Yeni üyeler köy ve mahalle temsilcilerine bildirilir.

PARTİ KİMLİK BELGESİ

Madde 11-

Üyelik resimli Parti Kimlik Belgesi ile kanıtlanır. İlçe başkanlıklarınca Parti'nin asıl üyelerine Genel Sekreterlikçe hazırlanan tek Tip Parti Kimlik belgesi verilir.

Yer değiştiren üye, yazımını aktardığı ilçe başkanlığından yeni kimlik belgesi almak zorundadır.

Parti'nin il, ilçe ve belde örgütlerinde görevli olan başkan ve yönetim kurulu üyelerine, üst birimlerince resimli, tanıtıcı kimlik belgesi verilir. Görevi sona erenlerden bu belgeler geri alınır.

YER DEĞİŞTİRME

Madde 12-

Hiçbir üye Parti'nin birden çok örgüt birimine yazılı olamaz. Aksi halde son yazılma tarihinden önceki yazımlar geçersizdir.

Parti'ye yazılı olduğu ilçeden ayrılan üye ayrıldığını ve taşındığı yeri ilçe başkanlığına bildirir. Bildirim üzerine ya da kendiliğinden ilçe başkanlığı üyenin kaydının, gittiği yer ilçe başkanlığına aktarılmasını sağlamakla görevlidir. Yazılı olduğu ilçe içinde adres (mahalle veya köyünü) değıştiren üye de yeni adresini ilçe başkanlığına bildirir ve bu değışikliği belgeler.

Üyeler yazılı oldukları il dışında sürekli parti görevi alamazlar. Ancak genel merkez organları ve T.B.M.M. üyelerine ve birden çok ilçeyi kapsayan büyük şehir belediyeleri sınırları içinde oturan üyelere bu kural uygulanmaz.

AD SİLME

Madde 13-

Bir parti üyesinin,

- a- Üyelik başvurma belgesinde yanlış veya gerçek dışı bilgi verdiği,
- b- Üyeliğe yazımı sırasında yasaların ve tüzüğün öngördüğü nitelikleri bulunmadığı,
- c- Ya da bu nitelikleri sonradan yitirdiği,

Anlaşırsa; ilçe yönetim kurulu, adının üye defterinden silinmesi istemini içeren gerekçeli bir kararla il yönetim kuruluna başvurur.

İl yönetim kurulu, yazıyla ilgiliye durumu bildirerek on beş gün içinde açıklama yapmasını ister. Bu süre içinde yanıt vermeyen ya da açıklaması inandırıcı görülmeyen üyenin adının üye defterinden silinmesine il yönetim kurulunca karar verilir. Karar ilgiliye, ilçesine ve Genel Sekreterliğe on gün içinde yazıyla duyurulur.

İlgili kendisine yapılan duyuru gününden başlayarak on beş gün içinde Merkez Yürütme Kurulu'na itirazda bulunabilir. Merkez Yürütme Kurulu, Genel Sekreterliğe hazırlayacağı bir raporla itirazı inceleyerek on gün içinde karara bağlar. Kurulun kararı kesindir.

Ad silme kararının kesinleşmesi üzerine durum Genel Sekreterliğe, il ve ilçe başkanlıklarına yazıyla bildirilir ve uygulanır.

Yargı organlarının veya yetkili kurulların kararlarına uyularak adı silinenler için de Genel sekreterlik doğrudan aynı işlemi yapar.

PARTİDEN AYRILMA

Madde 14-

Her üyenin dilediğinde üyelikten çekilme hakkı vardır. Parti'den ayrılmak isteyen üye, bu isteğini, yazılı olduğu ilçeye bizzat başvurarak ya da noter kanalı ile göndererek bildirilir. İlçe başkanlığınca adı üye defterinden silinir ve parti merkezinde ilan edilir. Durum il başkanlığına ve Genel Sekreterliğe on beş gün içinde duyurulur. Parti kimlik belgesi geri alınır.

ÜYELİK YÖNETMELİĞİ

Madde 15-

Üyelikle ilgili başvuruların ve başka işlemlerin, aday üyeliği itirazların karara bağlanması, parti kimlik belgelerinin biçimi, değiştirilmesi, Genel Sekreterliğe bağlı üye Yazın merkezi'nin kuruluşu, çalışma yöntemleri ve çalışanlarına ilişkin kurallar bir yönetmelikle düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖRGÜT VE KURALLAR

ÖRGÜTLENME

Madde 16-

Parti örgütü, merkez organları, iller örgütü, T.B.M.M. parti Grubu, il genel meclisleri grupları ve belediye meclisleri gruplarından oluşur

A- MERKEZ ORGANLARI

- a- Büyük Kongre (Kurultay),
- b- Genel Başkan,
- c- Parti Meclisi,
- d- Merkez Yürütme Kurulu,
- e- Merkez Disiplin kurulu'dur.

B- İLLER ÖRGÜTÜ

- a- İl ve ilçe kongreleri,
- b- İl ve ilçe başkanları ile yönetim kurulları,
- c- Belde örgütleri,
- d- İl disiplini kurulları'dır.

C-PARTİ GRUPLARI

- a- T.B.M.M. Grubu Genel Kurulu,
- b- T.B.M.M. Grubu Yönetim Kurulu,
- c- T.B.M.M. Grubu Disiplin Kurulu,
- d- İl genel meclisleri parti grupları,
- e- Belediye meclisleri parti grupları'dır.

ÖRGÜTLENMEDE YÖNETİM BİRİMLERİ

Madde 17-

Belde örgütleri, ilçe ve il yönetim kurulları, Parti Meclisi ile Merkez Yürütme Kurulu, Parti örgütünün yönetim birimlerini oluştururlar.

Belde örgütleri o yerdeki ilçe başkanlığına bağlıdır. ilçe yönetim kurulları il, il yönetim kurulları Merkez Yürütme Kurulu'na Merkez Yürütme Kurulu da Parti Meclisi'ne bu sıralama içinde bağlıdır.

Sayılan yönetim birimleri arasındaki hukuksal ve siyasal ilişkilere, yasa ve tüzük hükümlerine, yetkili kurulların kararlarına ve kurul düzenlemelerine uygun olarak düzenlenir.

İL, İLÇE VE BELDE ÖRGÜTLERİ

Madde 18-

Parti'nin il örgütü, il kongresi, il başkanı, il yönetim kurulu ve disiplin kurulundan oluşur.

Parti'nin ilçe örgütü, ilçe kongresi, ilçe başkanı, ilçe yönetim kurulundan oluşur.

İl ve ilçe merkezleri dışında belediye olan yerelerde belde örgütü kurulur.

Her mahalle ve köyde en az üç kişilik mahalle ve köy birimleri kurulur.

Varsa delegeler arasından yoksa üyeler arasından biri mahalle veya köy birimi başkanı olarak belirlenir. İlgili birim o mahalle veya köyün sokak ve sandık sorumlularını ve görevlerini belirler. Bu birimlerin kuruluş ve çalışma biçimleri bir yönetmelikle düzenlenir.

İLÇE VE İL YÖNETİM KURULLARI

Madde 19-

- A) İlçe yönetim kurulları, ilçelerde ve il merkezindeki merkez ilçede;
- a- Nüfusu 100.000 (yüzbin) ve daha az ise ilçe başkanı ve 10(on) üyeden oluşur.
- b- Nüfusu 100.000.(yüzbin)'den fazla ise ilçe başkanı ve 14 (ondört) üyeden oluşur.
- B) İl yönetim kurulları;
- a) Nüfusu 1.000.000 (birmilyon) ve daha az ise başkan ve 20 (yirmi) üyeden oluşur.
- b) Nüfusu 1.000.000 (birmilyon)'dan fazla ise başkan ve 24 (yirmidört) üyeden oluşur.
- c-Yönetim kurulu üye sayısı kadar yedek üye seçilir.

BAŞKAN VE YÖNETİM KURULLARININ SEÇİMİ

Madde 20-

İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu asıl ve yedek üyeleri ilçe kongresince; il başkanı ile il yönetim kurulu asıl ve yedek üyeleri il kongresince gizli oyla ve ayrı ayrı seçilir.

İlçe ve il yönetim kurullarında her iki cinsiyetten en az %25 (yüzde yirmibeş) oranında üye bulunur.

Oylama sonucunda bu sayıya ulaşılmamışsa, seçime katılan ve her cinsiyetten en çok oy alan adaylarla bu sayı tamamlanır. Yedek üyelikler için de aynı yöntem uygulanır.

İlçe ve il yönetim kurullarında bir cinsiyetten üye sayı-

sının herhangi bir nedenle bu oranın altına düşmesi halinde varsa o cinsiyetin yedek üyeleriyle; yoksa cinsiyet ayrımı yapılmaksızın yedek üyelerle eksik tamamlanır.

İlçe ve il kongrelerinde her bir cinsiyetten yeter sayıda aday çıkmazsa, katılan adaylarla seçim yapılır.

İLÇE VE İL BAŞKANLARI

Madde 21-

İlçe ve il başkanları, görev üstlendikleri yönetim birimlerinde Parti'yi temsil ederler.

Başkanı oldukları yönetim kurullarının tüzük, yönetmelikler ve diğer kural düzenlemelere uygun çalışmalarını sağlamak amacıyla, bu hizmetleri yürütebilmek için yönetim kurulu üyelerini ve tek tek, örgütündeki her parti üyesini görevlendirebilirler.

Yönetim adına , parti örgütü, kamu kuruluşları, özel ve tüzel kişilerle yazışır ve ilişki kurarlar.

Yönetim birimi çevresindeki kamu çalışmalarını izler ve gerekli girişimlerde bulunurlar.

İlçe ve il başkanları kongrelerince seçilir, ertesi kongreye kadar görev yaparlar.

BAŞKAN YARDIMCISI SEKRETER ÜYE, SAYMAN ÜYE VE EĞİTİM SEKRETERİ ÜYE

Madde 22-

İlçe ve il yönetim kurulları, içlerinden gizli oyla bir başkan yardımcısı, bir sekreter üye, bir sayman üye ve bir eğitim sekreteri üye seçerler.

A) Başkan Yardımcısı;

- a- Yönetimi birimi çalışmalarında başkana yardımcı olur.
- b- Başkanın verdiği görevleri yerine getirir.
- c- Başkan bulunmadığında ona vekillik eder.

B) Sekreter Üye;

- a- Parti çalışmalarının izlenmesinde ve denetlenmesinde, propaganda ve seçim işlerinin yürütülmesinde görevlidir.
- b- Parti'nin her türlü yazışma işlerini yürütmekle sorumludur.
- c- Başkan ve başkan yardımcısı bulunmadığında ona vekillik eder.

C) Sayman Üye;

- a- Yönetim birimlerinin hesap işlerini yürütmekle yükümlü ve sorumludur.
- b- Alt yönetim birimlerinin hesaplarını denetler.
- c- Gelir ve gider işlerinin süresi içinde ve düzenli yapılmasını sağlar.
- d- İlçelerin illere, illerin Genel Merkez'e yasa gereği göndermeleri gereken bütçe ve diğer hesapların sürelerinde tamamlanıp ulaşmasını sağlar.
- e- Üye ödentilerini toplar, bunun için gerekli girişimleri yapar.

D) Eğitim sekreteri Üye;

- a- Aday üyelikten başlamak üzere Parti'nin ideolojisini, program ve tüzüğünü anlatır.
- b- İlçelerde illerle, illerde Genel Merkez organları ile eşgüdüm içinde, parti içi eğitim çalışmalarını hazırlar ve yürütür.

c- Bu çalışmalar için gerekli olan yazılı, sözlü ve görsel eğitim projelerini hazırlar ve uygular.

Başkan yardımcısı, sekreter üye, sayman üye ve eğitim sekreteri üye görevleriyle ilgili çalışmalarından dolayı başkana ve yönetim kuruluna karşı sorumludurlar.

Yönetim kurulu, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile bunları görevden alabilir.

İL VE İLÇE YÖNETİM KURULLARININ GÖREVLERİ

Madde 23-

Yönetim kurulları, kendi yönetim birimleri çevresinde, Parti'nin başarısı ve amaçlarının gerçekleştirilmesi için yapılacak çalışmaları düzenlemekle ve yürütmekle yükümlüdürler.

Bu amaçla yönetim kurulları;

- a- Parti'nin ilkelerini, programını, görüşlerini halka anlatmaya, beğendirmeye yönelik sürekli çalışmalar yaparlar. Aleyhte propogandaları zamanında etkin biçimde karşılarlar.
- b- Tüzük kurallarını, kongre kararlarını, üst yönetim birimlerinin istem ve kararlarını uygular; alt yönetimin bunları uygulamasını sağlar ve gerekli denetimi yaparlar.
- c- Diğer partilerin çalışmalarını izler ve değerlendirirler.
- d- Yurt düzeyinde yaygın ve dengeli bir katılmayı sağlamak amacıyla Genel merkezce verilen hedefler doğrultusunda Parti'nin üye sayısının çoğalmasını sağlarlar.

- e- Tüm seçimlerde parti adaylarının başarısı için çaba harcarlar. Bunun gerektirdiği programları, düzenlemeleri, seçim örgütlenmelerini yapar; uygulamayı denetlerler. Yasal, tüzüksel görevleri süresi içinde eksiksiz yerine getirirler.
- f- Yerel ekonomik, siyasal ve toplumsal olaylarla ilgili bilgileri toplar ve değerlendirirler. Sonuçlarını üst yönetim birimine bildirirler.
- g- Üst yönetime bilgi vererek çevrelerinde dışa dönük siyasal, toplumsal ve kültürel toplantılar düzenlerler.
- h- Üye sayısı beşten az olmamak üzere Danışma Kurulları oluştururlar.
- ı- Gençlik, kadın, işçi, çiftçi, esnaf, çevre, hukuk ve insan hakları, basın ve halkla ilişkiler gibi konularda toplumsal, siyasal, teknik ve bilimsel komisyonlar kurarlar. İl yönetimleri ilçelerdeki komisyonların eşgüdümünü sağlar.
- i- İlçe ve illerde "Eşgüdüm Kurulları" oluşturulur. Bu kurullar ilçelerde ilçe başkanı, ilçe yönetim kurulu üyeleri ilçe belediye başkanı, belediye meclis üyeleri, ilçenin il genel meclis üyeleri, belde başkanları, belde belediye başkanları ve komisyon başkanlarından; illerde il başkanı, il yönetim kurulu üyeleri, il belediye başkanı, ilçe başkanları, ilçe belediye başkanları, il genel meclisi grup başkan vekilleri ve il ve ilçe belediye meclislerinin grup başkan vekilleri ve komisyon başkanlarından oluşur.

"Eşgüdüm Kurulları" illerde il başkanının, ilçelerde ilçe başkanının başkanlığında ve yılda en az üç kez toplanır. Toplantı raporları ilçe veya il başkanınca üst kurula bildirilir.

İLÇE, İL YÖNETİM KURULLARININ ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

Madde 24-

İkinci dereceye kadar kan ve sıhrî yakınlığı olanlarla karı ve koca aynı yönetim kurulunda görev alamazlar.

Bir üye, birden çok yönetim kurulunda başkan yada yönetim kurulu üyesi olamaz.

Yönetim kurulları, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile en az on günde bir olağan toplantılarını yaparlar. İlçe veya il başkanı ya da yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğu, yönetim kurullarını olağanüstü toplantıya çağırabilirler.

Kararlar, toplantıya katılanların çoğunluğu ile verilir. Kurulca alınan kararlar karar defterine yazılır ve katılan üyelerce imzalanır. Azlık oyunda kalanlar, gerekçelerini karar defterine yazarak imza edebilirler.

Özürsüz olarak üst üste üç toplantıya gelmeyen üye, yönetim kurulu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile görevden alınabilir. Hakkında görevden alma kararı verilenlere tebliğden başlayarak on günlük sürelerle ve sırası ile üst kurullara itiraz edebilirler. Merkez Yürütme Kurulu'nun bu konuda vereceği karar kesindir.

Her yönetim kurulu, çalışmalarından elde ettiği önemli sonuçları, üst yönetim birimine bir raporla sunar.

Yönetim kurullarının çalışma yöntemleri, görev bölümü, "Yönetim Kurulları Çalışma Yönetmeliği" ile düzenlenir.

BELDE ÖRGÜTLERİ

Madde 25-

İl ve ilçe merkezleri dışındaki belediye olan yerlerde BELDE ÖRGÜTÜ YÖNETİMİ 7(yedi) üyeden oluşur. Belde yönetimlerinde her iki cinsiyetten, aday varsa en az 2 (iki) üye bulunur. Her iki cinsiyetten en çok oy alan aday belde yönetim kuruluna seçilmiş olur.

Belde örgütü yönetimi; ya doğrudan ilçe başkanının veya ilçe yönetiminin görevlendireceği ilçe yönetim kurulundan bir üyenin başkanlığı altında o beldede oturan Partili üyelerce seçilir. Bu seçimde aynı sayıda yedek üye de belirlenir.

Belde örgütlerinin seçimi bağlı bulunduğu ilçenin delege seçimleriyle birlikte yapılır ve görev süresi bir sonraki delege seçimine kadardır.

Belde örgütü yönetimine seçilen üyeler, seçimden sonra derhal bir araya gelerek veya yapacakları ilk yönetim kurulu toplantısında aralarından bir bakan seçerler.

Belde örgütü yönetimi, tüzüğün 23. maddesinin a, e, c, d, e, f bentlerinde yazılı görevlerle "BELDE ÖRGÜTÜ YÖNETMELİĞİ"nde belirlenen görevleri yerine getirir.

Tüzüğün il ve ilçe yönetim kurullarında, görevden alma nedenlerini ve koşullarını gösteren hükümleri, belde örgütü yönetimini görevden almada kıyasla uygulanır. Görevden alma halinde, ilçe yönetim kurulunca atama yapılır. Otuz gün içinde seçime gidilir.

Belde başkan ve yönetim kurulunda boşalma olduğunda 33. maddenin D ve E fıkralarındaki hükümler uygula-

nır. Ayrılmalar nedeniyle yönetimde görevli üye sayısı yarıya düşmüşse 30 (otuz) gün içinde seçim yapılır.

Görevden alma kararı, ilçe yönetim kurulunun üye tam sayısının 2/3 (üçte iki) çoğunluğu ile ve gizli oyla alınır. Bu karara karşı, yazılı olarak bildirildiği tarihten başlamak üzere 5 (beş) gün içinde il yönetim kuruluna itiraz edilebilir. İl yönetim kurulunun on beş gün içinde gizli oyla ve toplantıya katılanların oy çoğunluğu ile vereceği karar kesindir.

İtiraz görevi bırakmama veya devretmeyi geciktirme nedeni yapılamaz.

GENEL BAŞKAN GENEL BAŞKAN YARDIMCILARI

Madde 26-

Partiyi Genel Başkan Temsil eder.

Genel Başkan Merkez Yürütme Kurulu içinden dört yardımcısını seçer, yardımcılar arasında görev dağılımı yapar. Genel başkan yardımcılarını görevlendirildikleri konularda Genel Başkan'ın çalışmalarında yardımcı olurlar.

Genel Başkan, disiplin kurulları dışında, bütün parti örgütünün başkanıdır. Parti'yi bağlayıcı demeçler vermeye yetkilidir. Genel Başkan bu yetkilerini görevlendireceği kimselere de kullanabilir.

Genel başkan kurultayca gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilir. İlk iki oylamada sonuç alınmazsa, üçüncü turda en çok oy alan aday seçilmiş sayılır. Ertesi Kurultay'a kadar görev yapar.

Genel başkan parti yönetim birimlerini, kurul ve organ-

larını ve görevleri birlikte ya da ayrı ayrı toplantıya çağırabilir.

Genel başkan, parti hizmet çalışmalarının gerektirdiği önlemleri alır. Yetkili kurullarca verilen kararların ilgililerce uygulanmasını denetler.

Parti örgütüne ve ilgililere gerekli gördüğü bildirimleri yapar.

Genel başkan'a yokluğunda, görevlendirdiği Genel Başkan Yardımcısı vekillik eder.

PARTİ MECLİSİ-MERKEZ YÜRÜTME KURULU

Madde 27-

Parti meclisi, Kurultayca seçilen 50 (elli) üyeden oluşur. Aynı sayıda yedek üye seçilir. Parti Meclisi'nde her iki cinsiyetten üyelerin sayısı-aday varsa-%25 (yüzde yirmibeş)'den az olamaz. Yedek üyelikler için de aynı kurallar uygulanır.

Merkez yürütme Kurulu, Parti Meclisi üyeleri arasından seçilen 16 (onaltı) üyeden oluşur.

Merkez Yürütme Kurulu'nda boşalma halinde Parti Meclisi, üyeleri arasından boşalan üyenin yerine seçim yapar.

Kurultay'da yapılan seçimde Parti Meclisi'nin bir cinsiyetten (aday varsa) ve üye sayısı %25 (yüzdeyirmibeş)'in altında kalmışsa bu sayıya ulaşmak için o cinsiyetten en çok oy alan adaylar oy sıralamasına göre asil ve yedek üye seçilmiş sayılır. Parti Meclisi'nde boşalma olursa yeri aynı cinsiyetten olan yedek üyelerden en çok oy alanı ile doldurulur.

Parti Meclisi, Kurultay'dan sonra en yetkili Parti kurulusudur. Parti işlerinin ilke düzeyinde karar organıdır.

Parti'nin genel politikasını belirler.

Merkez Yürütme Kurulu, Parti amaçlarının gerçekleştirilmesinde ve parti işlerinin yürütülmesinde en yüksek yürütme (icra) organıdır.

Genel Başkan her iki kurulun başkanıdır.

Parti Meclisi ve Merkez Yürütme Kurulu üyeleri, Parti'nin diğer kurullarında sürekli görev alamazlar.

PARTİ MECLİSİ VE MERKEZ YÜRÜTME KURULU'NUN GÖREV VE YETKİLERİ

Madde 28-

- A) Parti Meclisi Kurultay'dan sonra Parti'nin en yüksek organıdır. Bu yetki ile;**
- a- Yasa ve tüzükle doğrudan Kurultay'a verilmiş yetkiler dışındaki bütün kararları alabilir,**
 - b- Parti programı ve kurultay kararları ile seçim bildirgesi çerçevesinde Parti'nin politikasını ve stratejisini saptar. Seçim bildirgesini hazırlar. Bu politikaların uygulanmasını halka anlatıp, benimsetilmesi için gerekli çalışmaları yapar,**
 - c- Hükümet kurmaya, hükümete katılmaya, hükümetten çekilmeye veya ayrılmaya karar verir. Bu kararlarda TBMM Grubu başkan ve vekilleri ile grup Yönetim Kurulu üyeleri de oylamaya katılırlar,**
 - d- Parti'nin hükümetle başka parti veya kuruluşlarla olan ilişkilerini düzenleme kararlarını alır,**
 - e- Parti'nin kurduğu ya da katıldığı hükümetin programı**

üzerindeki görüşlerini bildirir,

- f- Çalışma dönemi ile ilgili olarak Kurultay'a sunulacak raporunu; Parti politikalarına ilişkin olmak üzere Kurultayca görüşülmesini istediği önerileri ve karar tasarılarını hazırlar,
- g- Yıllık bütçeyi görüşür, karara bağlar, kesin hesabı onaylar,
- h- Parti Tüzüğü'nde veya Program'ında yapılacak olan ve Kurultay'a götürülecek değişiklik tasarılarına son biçimini verir,
- ı- Parti'nin tüzel kişiliğine son verme veya başka parti ile birleşme hallerinde görüş belirler,
- j- Seçimlere katılıp katılmama ve seçimlerde Tüzük'e yazılı hükümlere göre uygulanacak aday saptama yöntemini belirleyen kararlar alır,
- k- Siyasal Partiler Yasası'nın 38. maddesine göre milletvekili genel veya ara seçimlerinde partice gösterilecek kontenjan adaylarını seçer ve gösterir. Gerekli hallerde yerel yönetim seçimlerinde aday belirler,
- l- Genel sekreter'i ve merkez Yürütme Kurulu üyelerini seçer,
- m- Yasa ve Tüzük'te öngörülen diğer görevleri yapar, yetkileri kullanır.

Parti Meclisi en geç iki ayda bir toplanır. Genel Sekreter, Genel Başkan'ın görüşünü alarak, gündemi hazırlar ve üyelere toplantı gününden üç gün önce duyurur.

Üçte bir üyenin görüşülmesini istediği konular da gündeme alınır.

İncelenecek yazı, tasarı veya belgeler varsa, bunlar

da önceden üyelere ulaştırılır.

Genel başkan, gerek gördükçe kurulu toplantıya çağırabilir. Üçte bir üyenin yazılı istemde bulunması halinde Genel Sekreterlikçe gündem açıklanarak, Kurul toplantıya çağırılır.

B) Merkez Yürütme kurulu en üst yürütme organıdır.

Bu yetkilerle;

a- Kurultay ve Parti Meclisi kararlarını yerine getirir.
Parti Programı'nı yayar. Partinin ilkelerini ve parti Programını duyurmak, benimsetmek, seçimleri kazanmak için gerekli tüm girişimleri yapar; önlemleri alır,

b- Parti'nin hükümetle, başka parti veya kuruluşlarla olan ilişkilerini Parti Meclisi'nin ilke kararları doğrultusunda düzenler,

c- Araştırma, yayın parti için eğitim çalışmalarını düzenler,

d- Olağan ve olağanüstü Kurultaylarla ilgili hazırlıkları yapar,

e- Yıllık bütçeyi hazırlar, Parti Meclisi'nin onayından sonra uygular. Kurultay'a ve ilgili yerlere sunmak üzere kesin hesabı çıkarır,

f- Genel Sayman'ı seçer,

g- Parti'nin uluslararası ilişkilerini düzenler, çalışmalarını yürütür,

h- Çalışma dönemi ile ilgili Kurultay'a sunulacak raporu ve Kurultay'da görüşülmesini istediği konularla ilgili karar tasarılarını hazırlar,

i- Tüzüğün öngördüğü yönetmelikleri hazırlar; Parti Meclisi'nin onayından sonra uygular,

J- Tüzük hükümlerinin öngördüğü biçimde Parti örgütünü yönetir; Örgütü denetler, Parti'nin ve örgütün büyümesi için gerekli önlemleri alır,

k- İlçe ve il kongre çalışmalarının, delege seçimlerinin yasa, tüzük ve yönetmeliklerle, yetkili kurulların kararlarına uygun yapılması için çalışır. Denetimlerini düzenli sürdürür ve gerekli kararları geçikmeden alır,

l- Parti Meclisi'ne sunulacak raporu hazırlar,

m- Yasa ile kurulan yeni il ve ilçelerde yönetim kurullarını oluşturur; yeni yönetim birimleri ile bunların ayrıldığı (bölünen) il ve ilçelerde kongrelerin yapılmasına karar verir,

n- Tüzükte Merkez Yürütme Kurulu'na verilen diğer görevleri yapar,

Merkez Yürütme kurulu en geç on günde bir toplanır. Genel Sekreter, Genel Başkan'la veya vekili ile görüşerek gündemi hazırlar ve duyurur. Genel başkan gerek gördükçe merkez Yürütme Kurulu'nu toplantıya çağırır. Her toplantıda bir sonrakinin günü saptanır. .

GENEL SEKRETER,

GENELE SEKRETER YARDIMCILARI

GENEL SAYMAN

Madde 29-

Parti Meclisi; Merkez Yürütme Kurulu üyeleri arasından gizli oyla ve üye tam sayısının salt çoğunluğu ile bir Genel Sekreter seçer.

Genel Sekreter, Genel Başkan'ın onayı ile Merkez Yürütme Kurulu üyeleri arasından, 6 (altı) yardımcısını seçer.

Genel Sekreter; kurullarca verilen kararların uygulayıcısıdır.

Genel sekreterlik, Parti örgütünün başvurma yeridir.

Parti örgütü ile ilişkileri Genel Sekreterlik yürütür; yazışmaları yapar, iletişimi sağlar.

TBMM Grubu ile Merkez Yürütme Kurulu ve Parti Meclisi arasındaki ilişkileri Genel Sekreter düzenler.

Genel Başkan adına Parti'yi mahkemelerde, Devlet kurum ve kuruluşlarında, özel ve tüzel kişilerle ilişkilerde Genel Sekreter temsil eder. Yazılı olarak görevlendireceği yardımcılar da bu temsile yetkilidir.

Genel Sekreter'in yokluğunda, kendisine Genel Başkan'ın onayı ile görevlendireceği bir yardımcısı vekillik eder.

Genel Sekreter yardımcıları, Genel Sekreter'e çalışmalarında yardımcı olurlar, Genel Sekreter'ce verilen görevleri yaparlar.

Genel Sayman Parti'nin gelirlerinin toplanmasında, harcamaların yapılmasında, her aşamada yasa ve tüzük hükümlerine uygunluğu, gelir-gider defterlerinin, bütçe ve kesin hesapların düzenli ve süresinde tutulmasını sağlamakla, kurulların bu konulara ilişkin kararlarını uygulamakla görevli ve sorumludur.

Genel Sekreter ile Merkez Yürütme Kurulu üyeleri Parti Meclisince, Genel Sekreter Yardımcıları ile Genel Sayman ise Merkez Yürütme Kurulunca üye tüm sayısı-

nın salt çoğunluğu ve gizli oy ile teker teker ya da topluca görevden alınabilir. Bu oylamalara görevden alınacaklar katılamaz.

KURUL TOPLANTISI

Madde 30-

Parti Meclisi ve Merkez Yürütme Kurulu yukarıdaki maddelerde yazılı sürelerde ve bu maddede yazılı koşullara göre toplanırlar. Toplantının açılması, gündemin görüşülmesi çoğunluğun sağlanmasına bağlıdır.

Kurullara Genel Başkan başkanlık eder, olmadığında görevlendireceği Genel Başkan Yardımcısı kurula başkanlık eder.

TBMM Grup başkan vekilleri, kurulların toplantılarına katılabilir; ancak oy kullanamazlar.

Bilgi almak, ya da bir konuda görüşmek üzere her iki kurul da toplantılarına partili bakanları çağırabilir.

Görüşmelere katılan bakanlar kurul üyesi değilse oy kullanamazlar.

Kurullardan herhangi birisinde, yapılan olağan toplantıların ard arda üçüne özürsüz katılmayan üye, kurulun üye tam sayısının salt çoğunluğu ile vereceği kararla görevden ayrılmış sayılır.

KURULLARDA GÖREV BÖLÜMÜ

Madde 31-

Genel Sekreter, Genel Başkan'ın bu konudaki onayını alarak Genel Sekreter yardımcıları arasında görev bölümü yapar.

Kurulların daha iyi ve daha verimli çalışmaları için üyeler arasında yapılmasına gerek duyulan geçici veya sürekli görev bölümünü Genel Başkan yapar. Üyelerden belli konularda hazırlık yapmalarını da isteyebilir.

Parti Meclisi, Genel Başkan Yardımcıları ve Merkez Yürütme Kurulu'nun, Genel Sekreter'in Genel Sekreter Yardımcılarının ve Genel Sayman'ın çalışma yöntemleri ile; merkezde kurulacak büroların kuruluş ve işleyiş biçimleri ve kadroları, yönetmelikle düzenlenir.

ÖZEL GÖREVLENDİRME VE KOMİSYONLAR

Madde 32-

Parti meclisi ve Merkez Yürütme Kurulu; belli konuların incelenmesi, izlenmesi, siyasal, toplumsal, teknik ve bilimsel çalışmalar yapılması amacıyla üyelerinden birini veya birkaçını görevlendirebilir. Bu amaçla kurul ve komisyonlar kurulabilir. Geçici ya da sürekli çalışma grupları oluşturulabilir.

Kurul, komisyon ve çalışma gruplarında partili TBMM üyeleri, parti'nin diğer üyeleri ve gerekli hallerde Parti üyesi olmayan uzmanlar görevlendirilir.

GÖREVİN BOŞALMASI

Madde 33-

Parti örgütünde iken isteği ile görevden ayrılma ya da başka nedenlerle görevin boşalması durumunda, yeni görevli aşağıdaki biçimde belirlenir.

A) Genel başkanlık boşaldığında; Parti Meclisi, Genel

Sekreter'in 7(yedi) gün içinde çağrısıyla Kurultay'ı 15 (onbeş) gün içinde seçim için toplar.

- B) Parti Meclisi veya Merkez Yürütme Kurulu'nda boşalma olması halinde, 27. maddede yazılı usul uygulanır. Tüm yedek üyeler çağrıldığı halde, parti Meclisi'nin sayısı yarıya düşmüşse, kurullar görevini sürdürür. Ancak parti Meclisi seçim için Kurultay'ı hemen olağanüstü toplantıya çağırır.
- C) İl başkanlığı boşaldığında, gelecek olağan kongreye dek görev yapmak üzere yeni il başkanı, yönetim kurulu üyeleri veya partililer arasından, il yönetim kurulunca, üye tam sayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla 15 (onbeş) gün içinde seçilir.
- D) İlçe başkanlığı boşaldığında gelecek olağan kongreye dek görev yapmak üzere yeni ilçe başkanı, yönetim kurulu üyeleri veya partililer arasından, ilçe yönetim kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ve gizli oyla 15 (onbeş) gün içinde seçilir.
- E) İlçe ve il yönetim kurullarından boşalma olursa, yerlerine seçimle gelen yedek üyeler oy sırasına göre 15 (onbeş) gün içinde göreve çağrılır. Yedek üyelerin tümü çağrıldığı halde ilçe ve il yönetim kurulunda üye sayısı (başkan hariç) yarıya düşmüşse, o yönetim kurulu düşmüş sayılır.
- F) Boşalma sonucu il ve ilçe başkanını yönetim kurulu seçmişse; bu yönetimin düşmesi ve kongrece seçime gidilmesi halinde 15 (onbeş) gün içinde yönetim kurulu ile birlikte başkan da seçilir.

Bu hallerde yönetim kurulu başkanı derhal durumu üst

yönetim birimlerine duyurur. Üst yönetim kurulu, ilgili yönetim kurulu ve başkanı ile partililerin görüşünü alarak, gelecek olağan kongreye dek görev yapmak üzere, gecikmeden yeni bir yönetim kurulu oluşturur.

İlçe veya ilin kongre üyelerinin beşte biri yeni yönetimin oluşumu tarihinden başlamak üzere 30(otuz) gün içinde seçim isteminde bulunursa yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu üyelerini seçmek için ilçe veya il kongresini başvuru tarihinden itibaren 30 (otuz) gün içinde toplantıya çağırır. Bu arada yeni delegeler seçilmiş değilse, kongre eski delegelerle toplanır.

GÖREVDEN ALMA

Madde 34-

A) Yasalara, Tüzüğe ve yönetmeliklere göre belli süreler içinde yapılması gereken görev veya işleri yapmayan ve bunun sonucunda Parti zararı doğmasına yol açan ya da Parti'nin genel siyasal doğrultusuyula ve ilkeleleriyle bağdaşmayan tutum ve davranışlar içine giren ilçe başkanı ve ilçe yönetim kurulu üyeleri bağlı oldukları il yönetim kurulunca; il başkanı ve il yönetim kurulu üyeleri ise Merkez Yürütme Kurulunca görevden alınır.

Bu fıkra sadece Yerel Seçimler ve milletvekili Seçimleri dönemlerinde uygulanabilir.

B) Yasaların, Tüzüğün ve yönetmeliklerin gereklerini yerine getirmeyen veya üst yönetim birimlerinin verdiği görevleri yapmayan; Parti çalışmalarını aksatan, üst kurulların ve disiplin kurullarının süreli yazılarını zamanında yanıtlamayan ilçe ve il yönetim kurulları başkan ve üyeleri

üst yönetim kurulunca yazı ile uyarılır.

Verilen en çok 30 (otuz) günlük süre içinde uyarı gereklerini yerine getirmeyen ilçe başkanı ve yönetim kurulu üyeleri bağlı oldukları il yönetim kurulunca; il başkanı ve il yönetim kurulu üyeleri ise Merkez Yürütme Kurulu'nca görevden alınır.

C) Merkez Yürütme Kurulu, yukarıda sayılan nedenlerle, ayrıca Parti yararına gerekli kıldığı ivedi durumlarda, üst yönetim birimi varsa onun da görüşünü alarak ve bilgi vererek her örgüt yönetimini görevden alabilir. Yerine en geç 15 (onbeş) gün içinde geçici kurul görevlendirilir.

D) Görevden alma kararı Siyasal Partiler Yasası'nın 101. maddesinin (d/1) bendinde gösterilen haller dışında, yetkili kurulların üye tam sayısının 2/3 (üçteiki) çoğunluğu ile ve gizli oyla alınır.

E) (A), (B), (C) fıkralarındaki yetkinin ilgili kurullarca kullanılması halinde, görevden alınanlar, beş gün içinde, Parti Meclisi'ne itiraz edebilirler. Parti Meclisi'nin 30 (otuz) gün içinde gizli oyla ve toplantıya katılanların oy çokluğu ile vereceği karar kesindir.

Yukarıda yazılı kurallara göre yapılan itiraz görevi bırakmama nedeni yapılamaz.

GÖREVDEN ALINANLARIN YERİNE SEÇİM

Madde 35-

Üst kurulca görevden alınan il veya ilçe başkanı ya da yönetimi kurulu yerine aşağıdaki biçimde yenisi seçilir.

A) İlçe veya il başkanı görevden alınmışsa 33. maddenin (C) ve (D) bendlerine göre yeni başkan seçilir. An-

ak kongre üyelerinin beşte birinin yazılı başvurusu üzerine kongre seçim için olağanüstü toplanır.

B) Başkan ve yönetim kurulu birlikte ya da yalnız yönetimi kurulu görevden alınmışsa yedek üyeler de görevden alınmış sayılır. İlçe için il yönetim kurulu, iller için Merkez Yürütme Kurulu en geç onbeş gün içinde bir geçici yönetim kurulu oluşturur. 34. maddenin (c) bendi hükmü saklıdır.

Geçici kurul; görevden alınanların yerine, ilçe için görevden alma ve görevlendirme kararının ilçe yönetim kuruluna bildirilmesinden başlamak üzere otuz gün içinde il için görevden alma ve görevlendirme kararının il yönetim kuruluna bildirildiği tarihten başlamak üzere kırkbeş gün içinde seçim yapılmak üzere kongreyi olağanüstü toplantıya çağırır.

Bu süreler içinde olağanüstü kongreyi yapmamış olan geçici kurullar düşmüş sayılır ve haklarında disiplin işlemi uygulanır.

Üst kurul bu durumda onbeş gün içinde kongre tarihini belirler ve kongreyi toplamak üzere yeni geçici kurul oluşturur. Yeni geçici kurulda düşen kurul üyelerine yer verilmez.

Kongrede üst kurulun görevden alınma nedenlerini saptayan raporu okunur. Görevden alınanların ve görevden alan üst kurulun birer temsilcisi dilerse açıklama yapabilirler. Bu açıklamalardan sonra görüşme açılamaz, doğrudan seçimlere geçilir. 58. maddede yazılı usul bu seçimler için de geçerlidir.

Otuz ve kırkbeş günlük süreler içinde yeni delegeler seçilmiş değilse kongre eski delegelerle toplanır.

PARTİ DENETMENLERİ

Madde 36-

Merkez Yürütme Kurulu örgütün görevlerini yerine getirmesine yardımcı olmak, örgüt çalışmalarını il düzeyinde izlemek ve denetlemek için parti denetmenleri görevlendirir. Parti denetmenlerine Merkez Yürütme Kurulu, belli konularda yetkiler de verebilir.

Parti denetmenlerinin sayısı, hizmet süreleri, görev ve yetkileri "Parti Denetmenleri Yönetmeliği"nde düzenlenir.

KÜÇÜK KURULTAY

Madde 37-

A- Genel Başkan

B- Parti Meclisi Üyeleri

C- Merkez Yürütme Kurulu Üyeleri

D- MDK Üyeleri

E- Partili Milletvekilleri ve Bakanlar,

F- İl Başkanları ve il Temsilcileri,

G- Partili il Belediye Başkanları,

H- Partili eski genel başkanlar, genel başkan yardımcıları ve genel sekreterler.

Küçük kurultay'ı oluşturur.

Küçük Kurultay yılda en az birkez toplanır.

Parti meclisi'nin veya Merkez Yürütme kurulu'nun gerekli gördüğü hallerde de Genel Başkan küçük kurultayı toplar.

Küçük Kurultay, Parti meclisi ve Merkez Yürütme Kurulu'nun yetki ve görev alanına giren konularda görüşlerini bildirir.

Küçük Kurultay'ın gündemi en az 15 (onbeş) gün önce ilgililere duyurulur.

Küçük Kurultay'ın çalışma yöntemleri "küçük Kurultay yönetmeliği"nde belirtilir. Parti Meclisi'nce hazırlanacak yönetmelik Küçük Kurultay'ın bilgisine sunulur.

İL VE İLÇE DANIŞMA TOPLANTILARI

Madde 38-

Parti'nin genel politikası açısından toplumsal, kültürel, siyasal konularda ve yerel gereksinimler üzerinde karar organlarının politika oluşturmalarını kolaylaştırmak ve parti çalışmalarını geliştirmek üzere il ve ilçelerde danışma toplantıları düzenlenir.

Danışma toplantıları, yılda en az iki kez olağan olarak toplanır. Ayrıca yönetim kurulunun ya da üst yönetimin isteği halinde olağanüstü toplantı yapar.

İl çevresindeki ilçeler birleşerek de danışma toplantılarını toplayabilirler.

Danışma toplantılarında alınan kararlar, danışma ve yukarıda yazılı biçimde politik çalışmaları kolaylaştırma niteliğindedir.

İl danışma toplantısında il başkanı, ilçe danışma toplantısında ilçe başkanı toplantıya başkanlık eder.

Toplantılarda çoğunluk aranmaz. Katılanlarla görüşmeler sürdürülür. Danışma toplantılarının toplantı ve çalışma usulleri bir yönetmelikle düzenlenir.

A- İl Danışma Toplantısı;

a- İl başkanı ve il yönetim kurulu üyeleri, il disiplin kurulu üyeleri,

b- İlçe başkanları ve ilçe yönetim kurulları üyeleri,

- c- O ilin belediye başkanları,
- d- İl belediyesinin partili meclis üyeleri,
- e- İl genel meclisi üyeleri,
- f- Kurultay delegeleri,
- g- Parti meclisi üyeleri, ilin TBMM üyeleri ve o ilin MDK üyeleri ve Partili Bakanlar,
- h- Tüzüğe göre ilde oluşturulan sürekli komisyonların üyeleri,
- ı- İl çevresindeki meslek örgütleri, sendikalar, kooperatiflerin parti üyesi başkanları,
- j- Eski il başkanları, Partili eski belediye başkanları, TBMM eski üyelerinden oluşur.

B- İlçe danışma toplantısı;

- a- İl başkanı, il yönetim kurulu üyeleri,
- b- İlçe başkanı, ilçe yönetim kurulu üyeleri,
- c- O ilçedeki partili belediye başkanları,
- d- İlçedeki partili belediye meclis grubu üyeleri,
- e- O ilçeden seçilen il genel meclisi üyeleri,
- f- İlçenin kurultay delegesi,
- g- Belde başkanları,
- h- İlin Partili milletvekilleri ve o ilin MDK üyeleri ile TBMM eski üyeleri ve partili bakanlar.
- ı- Parti'nin köy ve mahalle görevlileri,
- j- Parti'li muhtarlar,
- k- İlçe çevresindeki meslek örgütleri, sendikalar, kooperatiflerin partili başkanları,
- l- Partili eski ilçe başkanları, Partili eski belediye başkanlarından oluşur.

Birden çok ilçenin danışma toplantıları birlikte yapılabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KONGRELER VE KURULTAY

I. KONGRELER

KONGRENİN SÜRESİ

Madde 39-

İlçe ve il kongreleri iki yılda bir yapılır. Tüzüğün 34 ve 35. maddelerindeki uygulamalarda bu süre kısaltılabilir. Tüzüğün 55. maddesinin ilk fıkrası hükmü saklıdır.

Olağan ilçe ve il kongrelerinin hangi tarihler arasında yapılacağı Merkez Yürütme Kurulu'nun önerisi üzerine Parti Meclisi'nce saptanır.

İlçe kongrelerinin tarihleri, ilçe yönetim kurulunun görüşü alınarak il yönetim kurullarınca; il kongrelerinin tarihleri il yönetim kurulunun görüşü alınarak Merkez Yürütme Kurulu'nca belirlenir.

Merkez Yürütme Kurulu, gerekli görürse kongrelerin başlangıç ve bitiş tarihlerini değiştirmeye yetkilidir.

Yasa ile yeni kurulan veya bu nedenle bölünen ilçe ve illerde olağan kongrelerin öne alınmasına ve zamanının belirlenmesine Merkez Yürütme Kurulu karar verir.

DELEGE VE KONGRE ÜYESİ

Madde 40-

Bir kongreye ve kurultaya katılmak üzere, alt yönetim birimi toplantısında ve kongresinde seçilen partiliye "Delege" Parti'de aldıkları görev nedeniyle kongrelere katı-

lanlar ile delegelerin tümüne "kongre üyesi"denir.

Kongre üye tam sayısı, kongre üyelerinin toplam sayısidir.

DELEGE SAYISI

Madde 41-

İlçe kongresi delege sayısı en çok dört yüz, il kongre delege sayısı en çok altı yüzdür.

İlçe ve il kongrelerinin delege sayıları, partinin son genel seçiminde aldığı oy sayısı gözetilerek saptanır.

İlçelerin ve illerin kaç delege ile kongre yapacaklarına, ilgili yönetim kurullarının görüşlerini alarak, merkez Yürütme kurulu karar verir.

İlçe kongresi toplam delege sayısının ilçe sınırları içindeki mahalle ve köylere, ayrıca il kongresi toplam delege sayısının, ile bağlı ilçelere dağıtılmasında, son genel seçimde o yerlerde alınan oylara göre yapılacak oranlama esas olur.

Delege seçimi, yönetmeliği uyarınca yapılır.

Delege seçimlerinde, Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirilmiş üye listeleri esas alınır.

Aday varsa, her iki cinsiyet için %25 (yüzdeyirmemiş) temsil esası uygulanır.

İLÇE KONGRESİ ÜYELERİ

Madde 42-

- a- 41. maddede belirlenen köy ve muhtarlık bölgesi toplanılarda seçilen delegeler,
- b- İlçe başkanı ile ilçe yönetim kurulu üyeleri, ilçe kong-

resinin üyesidir.

- c- İlçe belediye başkanı ile ilçeye bağlı diğer belediyelerin başkanları partinin ilçe kongresinin, büyükşehir belediye başkanları dışındaki il belediye başkanları merkez ilçe kongresinin doğal üyesidir.

Eski ilçe başkanları, o ilçe çevresindeki belediyelerin partili eski başkanları, o ilçenin bağlı bulunduğu ilin TBMM yeni ve eski üyeleri, ilçe kongresinin onur üyesidir. Partiye kayıtlı il genel meclisi, belediye meclisi üyeleri ile partili muhtarlar da onur üyesidir.

İL KONGRE ÜYELERİ

Madde 43-

- a- Tüzüğün 41. maddesi uyarınca ilçe kongrelerince seçilen delegeler.
- b- İl başkanı ve il yönetim kurulu üyeleri
- c- İl disiplin kurulu başkan ve üyeleri
- d- O ilden seçilen ve görevde bulunan partili TBMM üyeleri, il kongresinin üyesidir.
- e- Büyükşehir belediye başkanları il kongresinin doğal üyesidir.

Geçici il yönetim kurulu başkan ve üyelerinin de kongreye katılma hakkı vardır. Ancak bunlardan delega sıfatı olmayanların oy hakkı yoktur.

Eski il başkanları, il belediye başkanlığı ve TBMM üyeliği yapmış olan partililer, il genel meclisi ve il belediye meclisi üyeleri ile büyükşehir belediye meclis üyeleri kongresinin onur üyesidir.

KONGRE ÜYELİĞİNİN SÜRESİ

Madde 44-

Bir üst yönetim birim kongresine üye olarak seçilenlerin kongre üyeliği süresi, kendilerini seçen yönetim birimi toplantısınca veya kongresince yenileri seçilinceye kadar sürer. Tüzüğün 39. maddesinin birinci ve sonuncu fıkralarında belirtilen hallerde de bu hüküm uygulanır.

Üst yönetim birimi kongresi için belirlenen tarihten önce kongresini yapamayan alt yönetim birimi, üst yönetim biriminin kongresine katılamaz. Ancak kongresi seçim kurulunca iptal edilmesi veya zorunlu nedenlerle ileri bir tarihe ertelenmesi halinde daha önce seçilen kongre delegeleri üst birim kongrelerine katılabilir.

KONGRELERE ÇAĞRI-TOPLANTI YETER SAYISI

Madde 45-

İl ve ilçe kongrelerinin toplanacağı yer, gün ve saat en az 15 (onbeş) gün önce yönetim kurulu başkanlığınca üyelere, il ve ilçe binasında yapılacak bir ilan ile duyurulur. Bu ilanda ilk toplantıda çoğunluk sağlanmazsa; ikinci toplantının zamanı ve yeri de belirtilir. Toplantı gün, yer ve saati ile toplantıya katılacakların listesi en az onbeş gün önce ilçe seçim kurulu başkanlığına bildirilir.

İl ve ilçe kongreleri üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır. Kongreyi başkan, başkan yoksa sekreter üye, ikisi de yoksa üst yönetim birimi temsilcisi açar.

İlk çağrı üzerine yapılan toplantıda yeter sayı bulunmazsa kongre yedi gün içinde uygun bir güne ertelenir. Erteleme, toplantıda bulunanlara duyurulur.

Üyelere ve ilgililere yeniden çağrı yapılır.

İkinci toplantıda çoğunluk aranmaz.

OLAĞANÜSTÜ KONGRELER

Madde 46-

Olağanüstü kongreler üst yönetim kurulunun kararıyla veya kongre üyelerinin beşte birinin isteği ile toplanır.

Olağanüstü kongre gündemi, isteyenlerce düzenlenir. Bu kongrelerde gündeme seçim maddesi konulamaz. Başka konu görüşülemez.

33. ve 35. maddeler hükmü saklıdır.

KONGRENİN GÜNDEMİ

Madde 47-

Kongrelerin gündemi ilgili yönetim kurullarınca belirtilir.

Olağan kongrelerin gündemlerinde açılış, kongre başkanlık kurulu seçimi, çalışma ve hesap raporlarının okunması, görüşülmesi, onaylanması ve aklama ile seçimler ve uygun görülecek başka konular bulunur.

Üst yönetim kurulunun, Merkez Yürütme Kurulu'nun ve kongre üyelerinin onda birinin yazılı isteği ile de bir konu gündeme eklenebilir.

Kurultay'a sunulacak karar tasarıları, kongre üyelere-nin onda birinin yazılı isteği ile görüşmeye açılır ve karara

bağlanır. Ancak ilçe kongrelerinde alınan kararların Kurultay'a götürülebilmesi için il kongrelerinde benimsenme koşulu aranmalıdır.

Kongrenin çoğunluk kararı ile gündemin sırasında değişiklik yapılabilir.

Ancak, kongre başkanlık kurulu seçimi ile çalışma ve hesap raporlarının okunmasından, görüşülmesinden, aklamanın oylanmasından önce başka bir madde görüşülemez.

OTURUM VE KARAR İLKELERİ

Madde 48-

Aksine bir karar alınmadıkça Kurultay ve kongre oturumları açıktır. Kurultay ve kongreler hazır bulunanların salt çoğunluğu ile karar alırlar.

Kongrelerde doğal üye olarak bulunan il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri, üyesi oldukları kurulun aklanması (ibrası) için yapılan oylamalara katılamazlar.

Kongrelerde hesap konuları ile kongrece kararlaştırılan başka konular, konu ile ilgili olarak sunulacak rapor okunduktan sonra görüşülüp oylanabilir.

Kongrelerce alınan kararlar, başkanlıkça kongreye duyurulur ve tutanağa yazılır. Aksine karar yoksa kararlar gösterme (işaret) oyu ile alınır.

KONGRE BAŞKANLIK KURULU

Madde 49-

Kongre açıldıktan sonra, kongre üyeleri veya partililer

arasından bir başkan kongre üyeleri arasından yeteri kadar ikinci başkan ve yazman seçilir.

Disiplin kurulları başkan ve üyeleri kongre başkanlık kurullarında görev alamaz.

GÖRÜŞMELER

Madde 50-

Kongrelerde gündem konuları sıra ile ele alınır. Söz isteyenlere sıra ile söz verilir. Konu ile ilgili söz süreleri, konuların görüşülmesine başlanırken saptanır.

Onur üyeleri konuşulabilir, oy kullanamazlar.

Geçici kurul başkanları ve üyeleri, kongrelerine katılabilirler, konuşabilirler, Delege sıfatı olmayanların kongrede oy kullanma hakları yoktur.

Üst yönetim birimi başkanı veya temsilcisi ile Parti Meclisi Üyeleri'ne sıra gözetmeksizin söz verilir.

Söz isteyen varsa çalışma raporu üzerinde beş, öteki konularda üç üye konuşmadan yeterlik önergesi oylanamaz.

İTİRAZ

Madde 51-

İlçe kongreleri delege seçimleri ile il ve ilçe kongrelerinde seçimler dışındaki konularda alınmış olan kararlara ilişkin itirazlar; aşağıdaki kurallar içinde yapılır ve karara bağlanır. İl ve ilçe kongrelerindeki seçim konularına itiraz, yetkili ve görevli seçim kurullarına yapılır.

A- İlçe kongresi delegelerin seçimine ilişkin itirazlar, o muhtarlık bölgesinde yazılı Partililerce, seçimlerden

sonraki beş gün içinde ilçe yönetim kurulu kararlarına karşı beş gün içinde il yönetim kuruluna yapılabilir.

İl yönetim kurulunun kararı kesindir.

B- İlçe kongresi kararları için kongre üyelerince beş gün içinde il yönetim kuruluna; il yönetim kurulunun kararlarına karşı beş gün içinde Merkez Yürütme Kurulu'na itiraz edebilir.

Merkez Yürütme Kurulu kararı kesindir.

C- İl kongresi kararları için kongre üyelerince beş gün içinde Merkez Yürütme Kurulu'na itiraz edebilir.

Merkez Yürütme Kurulu Kararı kesindir.

Bu itirazları ilçe ve il yönetim kurulları beş gün; Merkez Yürütme Kurulu ise 15 gün içinde karara bağlar. Sonuçlar ilgililere ve başkanlıklara yazılı olarak bildirilir.

İtirazlara süresi içinde ilgili yönetim birimi karar vermezse; ilgiliye üst yönetim birimine beş gün içinde itiraz hakkı doğar.

D- İtirazlar ilgili yönetim biriminin kongresinden önce kesin karara bağlanır.

E- İtirazlar yazılı yapılır.

F- İtiraz, işlemleri durdurmaz.

Kongrelerde kongrenin yönetimine ilişkin kongre başkanlık kurullarına yapılacak itirazlar bu kurulca karara bağlanır.

KONGRELER YÖNETMELİĞİ

Madde 52-

Kongrelerde uygulanacak çağrı, toplanma, görüşme, karar ve başka işlemlerle ilgili kural ve yöntemler "Kongreler Yönetmeliği" ile düzenlenir.

II. KURULTAY

KURULTAYIN TANIMI

Madde 53-

Kurultay, Parti'nin en yüksek organıdır. Bütün Partililer Kurultay kararlarına uyarlar. Kurultay kararları, kamuoyuna ve ilgililere duyurulur.

KURULTAY ÜYELERİ

Madde 54-

Kurultay;

- a- Genel Başkan,
- b- Parti meclisi Üyeleri,
- c- Merkez Disiplin Kurulu Üyeleri
- d- Parti'nin üyeliği süren kurucuları,
- e- Partili bakanlar ve milletvekilleri,
- f- İl kongrelerince o ilin TBMM üye sayısının iki katı olarak seçilen kurultay delegelerinden oluşur.

Taşıdıkları sıfat dolayısıyla Kurultay üyesi olanlar, ayrıca il kongrelerince delege olarak seçilemezler.

Genel Başkanlık, Genel Başkan Yardımcılığı, Genel Sekreterlik, Genel Sekreter Yardımcılığı, Genel Saymanlık, Parti Meclisi üyeliği, merkez Disiplin kurulu Üyeliği, TBMM Başkanlığı, Başbakanlık ve TBMM üyeliği yapmış parti üyeleri ile Parti'ye katılmış ya da Parti ile birleşmiş eski partilerin kurucu üyeleri, kurultay delegesi olmayan il başkanları, ilçe başkanları, il belediye başkanları, ilçe ve belde belediye başkanları, il genel meclislerinin

grup başkan vekilleri kurultay'ın onur üyesidirler. Onur üyeleri Kurultay'da konuşabilirler, oy kullanamazlar. Kurucu üyelerin onur üyeliği, Parti ile ilişkilerinin siyasal bir nedenle kesilmiş olması halinde (yeniden partiye dönmüş olsa bile) son bulur.

ÇAĞRI-GÜNDEM-TOPLANTI VE KARAR SAYISI

Madde 55-

Kurultay iki yılda bir toplanır. Ancak siyasal ve sosyal koşullar gerektiriyorsa, ilçe-il kongreleri ile Kurultay'ın üç yılı aşmamak üzere ileri bir tarihte yapılması için Kurultay Parti Meclisi'ni yetkili kılabilir. Bu halde Kurultay için yeni delegeler herhangi bir nedenle seçilememiş ise, Kurultay'a mevcut delegeler katılır ve 44. maddenin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz.

Genel Başkan'ın, Parti Meclisi veya Merkez Yürütme Kurulu'nun lüzum göstermesi ya da Kurultay üyelerinin en az beşte birinin yazılı istemi üzerine de Kurultay olağanüstü toplanır.

Olağanüstü toplantının gündemi isteyenlerce düzenlenir.

Olağanüstü toplantıda yalnız gündemdeki konular, görüşülür. Yalnızca program çalışması yapmak amacıyla toplanan Olağanüstü Kurultay'ların gündemine seçim maddesi konamaz.

Olağanüstü toplantı en az on gün önce ilgililere duyurulur.

Kurultay'ın toplantı yeter sayısı, Kurultay üye tam sa-

yısının salt çoğunluğudur. İlk çağrı üzerine yapılan toplantıda, toplantı yeter sayısı bulunamıyorsa ikinci çağrı üzerine yapılacak toplantıda yeter sayı aranmaz.

Kurultay'da hazır bulunan üyelerin en az onda biri tarafından görüşülmesi istenen konuların gündeme konması zorunludur.

Kurultay'ın karar yeter sayısı, hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğudur. Kurultay'da alınan kararlar başkanlıkça Kurultay'a duyurulur ve tutanağı yazılır. Tersine karar yoksa kararlar gösterme (işaret) oyu ile alınır.

Parti tüzük ve programında değişiklik yapılmasına ilişkin olan veya parti politikasını ilgilendiren konulardaki önerileri karara bağlamak için; bunların -Genel başkan, Parti Meclisi veya Merkez Yürütme Kurulu veya Kurultay üyelerinin en az yirmide biri tarafından ileri sürülmüş olması gerekir.

Yasalar, parti tüzük ve programı çerçevesinde, toplumu ve devleti ilgilendiren konularda, kamu faaliyetleri konularında karar alınmasına ilişkin önerileri karara bağlamak için bu önerilerin Kurultay'da hazır bulunan üyelerinin üçte biri tarafından yapılmış olması şarttır. Bu öneriler, Kurultayca seçilecek bir komisyonda görüşüldükten sonra, komisyon raporu ile birlikte incelenir, karara bağlanır.

KURULTAY'IN YETKİLERİ

Madde 56-

- Genel başkanı, Parti Meclisi ile Merkez Disiplin Kurulu üyelerini gizli oyla seçmek,

- Parti Meclisi'nin çalışma raporunu görüşerek karara bağlamak,
 - Parti'nin tüzük ve programında değişiklik yapmak,
 - Partinin gelir-gider hesabını kabul ve Parti Meclisi'ni aklamak veya kesin hesabı reddetmek
 - Yasalar, Parti tüzüğü ve programı çerçevesinde toplu- mu ve devleti ilgilendiren konularda, kamu faaliyetleri ve parti politikası hakkında temenni kararları ve bağla- yıcı kararlar almak,
 - İl kongrelerinden gelen karar tasarılarını görüşüp, ka- rara bağlamak,
 - Parti'nin feshine veya bir başka parti ile birleşmesine ve böylece Parti'nin mallarının tasfiye ve intikal şekline ilişkin kararlar vermek,
- Kurultay'ın yetkileridir.

KURULTAY GÖRÜŞMELERİ

Madde 57-

TBMM Parti Grubu ve her ilin Kurultay delegeleri ara- larında toplanarak, rapor ve karar tasarılarını inceler, gö- rüşlerini saptarlar. Ancak bağlayıcı kararlar alamazlar. TBMM Grubu ve iller, katılmak istedikleri Kurultay Hazırlık Komisyonlarını belirlerler. Bu komisyonlar için TBMM Grubu en çok iki ve iller birer üye görevlendirir. Görevlen- dirilen üyelerin adı, Genel Başkanlığa ivedilikle bildirilir.

Hazırlık komisyonları'na Genel başkan'ın görevlendi- receği üyeler de katılır.

Hazırlık Komisyonları'nı: Genel başkan, Kurultay'dan önce toplantıya çağırır.

Kurultay'ı Genel Başkan veya Genel sekreter açar.

Kurultay'da TBMM Grubu'ndan iki, illerden birer üye Kurultay Komisyonuna seçilir.

Parti meclisi Kurultay komisyonlarına yeter sayıda üye verir.

Kurultay'da Parti Meclisi'nce TBMM Grubu'nca veya üyelerce ya da kurultay üyelerince sunularak komisyonlarda görüşme konusu yapılmış rapor ve karar tasarıları dışında önergeler verilemezse görüşme ve oylama yapılamaz.

Komisyonların görüşmelerine komisyon üyesi olmayan Kurultay üyeleri de katılabilirler. Fakat oy kullanamazlar.

Kurultay'ın olağan ve olağanüstü toplantıları, çalışma yöntemleri, "Kurultay yönetmeliği" ile düzenlenir.

III. ORTAK KURALLAR

SEÇİMLERDE ORTAK KURALLAR

Madde 58-

Parti'nin merkez, il ve ilçe organları seçimleriyle; il kongresi ve kurultay delegelerinin seçimleri, yargı gözetimi altında gizli oy, açık ve aralıksız sayım ve ayırım ilkelerine göre yapılır.

Seçimlerde; kongre yapan birimin Tüzük'te belirli görevlerince seçim kurulu başkanına onaylatılarak örgüt binasında asılmak suretiyle, üyelere duyurulan ve kesin-

leşen delege listeleri esas alınır. Bu listede adı olmayanlar oy kullanamazlar.

Kongrelerde adaylar, seçimlere geçmeden önce saptanır. Adaylık önerileri, yazılı veya sözlü olarak başkanlık kuruluna yapılır. Seçim hazırlıkları tamamlandıktan sonra adaylık önerilemez. Aday olmayanlar seçilemez. Genel Başkanlığa aday olabilmek için Kurultay üyelerinin en az yirmide birinin yazılı önerisi gereklidir.

Aday olanların seçimine ilişkin itirazlar varsa başkanlık kurulu, durumu inceleyerek karar verir ve duyurur.

Böyle bir itiraz karara bağlanmadıkça seçimlere geçilmez.

Kongre başkanı seçime geçmeden önce seçimde uygulanacak kurallar hakkında yeterli açıklamalarda bulunur.

Kongrelerde yapılan seçimler için hazırlanacak oy pusulalarında her organın adayları, diğer organ adaylarından ayrı gösterilir.

Organlara aday olanlar ve delege adayları kendi aralarında birlikte gösterilirler. (Çarşaf liste)

Adayların ve seçileceklerin sayılarının kabarık olması halinde listedeki sıra, kurayla belirlenecek harften başlamak ve (z) harfine geldikten sonra (a)'dan devam etmek üzere adayların soyadlarına göre düzenlenir.

Çarşaf listede asıl-yedek ayrımı yapılamaz. Aday sayısının, seçilmesi gerekli asıl ve yedek üye sayısı toplamından az olmaması gözetilir.

Kongre başkanlık kurulunca bu suretle ve yeterli sayıda hazırlanan listeler seçim kurulu başkanlığına mühürlentirilir.

Seçimler, seçim kurulu başkanlığınca oluşturulan seçim sandık kurullarınca yürütölür ve sonuçlandırılır.

Delegeler ve oy hakkı olan diğler üyeler; kimliklerini resimli parti kimlik belgesi veya nüfus cüzdanı ya da diğler resmi bir belge ile kanıtladıktan ve listedeki isminin karşısındaki yeri imzaladıktan sonra oylarını kullanırlar.

Oylar, sandık kurulu başkanınca verilen mühürlü oy pusulasındaki adlardan, asıl üye sayısı kadarının işaretlenmesi yoluyla kullanılır, seçilecek organ asıl üye ya da delege sayısından fazla adayın işaretlendiğı oy pusulaları ile diğler kağıtlara yazılan oylar geçersizdir. Ayrıca seçilecek aday sayısının yüzde doksandan az aday işaretlenen oy pusulası da geçersiz olur.

Organ ve delege seçimlerinde adayların aldıkları oy sayısına göre genel sıralama yapılarak asıl ve yedek üyeler belirlenir. En çok oy alanlar asıl üye, onlardan sonra gelenler yedek üye seçilmiş olurlar. Eşit oy alanlar arasında kura çekilerek sıraları saptanır. Her iki cinsiyetten üye seçilmesi gereken organlarda bu husus genel sıralamayla gerçekleşmezse; aynı cinsiyetten aday olanlar arasında aldıkları oya göre ayrı ayrı özel sıralama yapılır. Alınan oylara bakılmaksızın her iki cinsiyet için yeterli üye alınarak organlar seçilmiş sayılır. Geri kalanlar, o cinsiyetten üyelerin yedeğı olur.

Sayım ve ayırım tamamlandıktan sonra, sandık kurulu başkanı ve üyelerince düzenlenerek imzalanan seçim sonuçlarına ilişkin tutanak, kongre başkanlık kurulunca seçim yerine asılmak suretiyle üyelere duyurulur.

Başkanlık kurulu; kullanılan oy pusulalarını, ayrıca

seçim sonuçlarını gösteren tutanakla, kongre tutanağının birer örneğini seçim kurulu başkanlığına verir.

Köy ve mahalle delege seçimlerinde blok liste yöntemi uygulanır. Ancak, blok listede silme, ekleme yada listeler arasında aktarma yapılan oylar da (karma oy) geçerlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

PARTİ ADAYLARININ BELİRLENMESİ

MİLLETVEKİLLİĞİ ÖN SEÇİMİ

Madde 59-

A-Milletvekili seçimlerinde parti adayları, esasları aşığıda belirtilen "Genişletilmiş Delege Yöntemi" ile yapılacak "Ön seçim"le belirlenir. Bu seçimde, her seçim çevresinden çıkan (kontenjan hariç) milletvekili sayısı kadar aday saptanır.

B-Milletvekili seçimlerinde parti adayları aşığıda belirtilen ön seçim delegelerinin katılacağı ön seçim"le (Genişletilmiş delege Yöntemi) ile belirlenir.

Her Seçim çevresinde;

- a-** O ilden seçilen kurultay delegeleri
- b-** Parti Meclisi, Merkez Yürütme ve Merkez Disiplin kurulu yeleri,
- c-** İl kongresi delegeleri,
- d-** O seçim çevresine giren ilçelerin kongre delegeleri,
- e-** O ilin milletvekilleri, o seçim çevresindeki belediyele-
rin partili belediye başkanları, partili belediye meclisi

ve il genel meclisi üyeleri,

- f- Partiye yazılı olan TBMM eski üyeleri, o çevredeki belediyelerin eski başkanları,
- g- Kongrelerince seçilmiş olmak koşuluyla il başkanı ve il yönetim kurulu üyeleri, il disiplin kurulu üyeleri,
- h- O seçim çevresindeki ilçelerin kongrelerince seçilmiş ilçe başkanları ve yönetim kurulları üyeleri,
- ı- Parti'nin parti Meclisi ve Merkez Yürütme Kurulu (M.K.Y.K.) eski üyeleri,
- j- Parti'ye üye olmak koşuluyla Parti'nin Parti'ye katılmış ya da parti ile birleşmiş eski partilerin kurucu üyeleri,
- k- Her mahalle veya köyde, ilçe kongre delegeleri seçimiyle birlikte o yerdeki son milletvekili genel seçiminde alınan oy sayısı esas tutularak Parti üyeleri arasından seçilecek "ön seçim delegeleri".

Bu önseçim delegeleri o mahalle veya köyde son Milletvekili Genel seçiminde alınan 1-25 (bir-yirmibeş) oya kadar bir; sonraki her 25 (yirmibeş) oy için bir eklenerek bulunacak sayıda seçilir ve belirlenir. Aday varsa her iki cinsiyet için % 25 (yüzde yirmibeş) temsil esası uygulanır.

- ı- Parti üyesi muhtarlar,
 - m- Meslek örgütleri, kooperatifler ve sendikaların merkez ya da şubelerinin Parti üyesi başkanları,
 - n- Parti üyesi eski il ve ilçe başkanları,
 - o- Belde örgütlerinin seçimle gelen, başkan ve yönetim kurulu üyeleri,
 - ö- Seçilmiş mahalle ve köy birim başkanları,
- Ön seçime katılır, oy kullanır.

Bütün bu delegeler yazılı oldukları ilçede oy kullanırlar.

ÖNSEÇİM ÇEVRESİ

Madde 60-

Milletvekili genel seçimleri için Yüksek Seçim Kurulu'na belirlenen seçim çevresi ön seçim çevresi için esas alınır.

ADAYLIĞA BAŞVURMA

Madde 61-

Adaylık, Genel Sekreterliğe yazılı başvuru ile istenir. İllerde başkanlığı aracılığı ile de başvuru yapılabilir.

KONTENJAN ADAYLIĞI

Madde 62-

Siyasi Partiler Kanunu'nun 38. maddesine göre gerekli seçim çevrelerinde gösterilecek partili kontenjan adayları parti Meclisince seçim çevresindeki il ve ilçe yönetimlerinin görüşü alınarak; diğer adayların belirlenmesinden sonra en geç on gün içinde saptanır. Diğer adaylarla birlikte Yüksek Seçim Kurulu'na bildirilir.

ADAYLIK ÖN KOŞULLARI

Madde 63-

İllerde adaylık yoklamasına katılmak üzere adaylık isteminde bulunanlarda aşağıdaki koşullar aranır.

- a-** Partili olarak TBMM üyeliği yapmış olmak,
- b-** Partili olarak belediye başkanlığı, belediye ve il genel meclisi üyeliği yapmış olmak,

- c- Örgütte seçimle bir göreve gelmiş olmak,
- d- Ya da en az bir yıldan beri parti üyesi bulunmak, (b), (c) fıkralarındaki görevlerden birinde sürekli olarak bir yıl değişik görevlerde veya aralıklı olarak ise toplam bir yıl görev yapılmış olması gerekir.

Bu koşulları taşımayanların başvuruları işleme konmaz.

Kontenjan adaylığı isteminde bulunanlarla, merkez Yürütme kurulu kararı ile doğrudan asıl üyeliği kabul edilenlerde bu koşullar aranmaz.

Yasalar nedeniyle Parti'ye yazılma olanağı bulunmayan kimselerden adaylığa başvuranların Parti üyesi olmaksızın iller aday yoklamasına katılmaları Merkez Yürütme Kurulu'nun iznine bağlıdır.

İNCELEME

Madde 64-

Parti Meclisi, başvurma süresinin bitiminden sonra, adaylık için başvuranların yasal bakımdan, Parti üyesi olmayan adayların Parti ilkeleri bakımından uygun olup olmadıklarını belirlemek için ön inceleme yaptırır bu inceleme örgüt içinde gizli yapılır.

Parti meclisi inceleme raporlarını değerlendirerek her ilden ön seçime katılmaları uygun bulunanları saptar ve ilgililere duyurur.

ÖN SEÇİM LİSTESİ

Madde 65-

İlçe yönetim kurulları tüzüğün 59. maddesinde belirlenen ön seçim delege (seçmen) lerini kapsayan listeleri, önseçimlerden en az altmış gün önce ilçe seçim kurulu başkanına verirler.

Bir örneğini de aynı sürede il başkanlığına gönderirler.

Bu listeler, ilçe seçim kurulu başkanlığınca incelenir; onaylandıktan sonra ilçe başkanlığı binasında asılarak üyelere duyurulur. Duyuru gününden başlayarak onbeş gün içinde üyeler ilçe seçim kuruluna başvurarak itiraz edebilirler.

İtiraz üzerine verilen karara göre ilçe başkanlığı listelerde gerekli değişikliği yapar.

ADAYLARIN MERKEZ ORGANINCA SAPTANMASI

Madde 66-

TBMM üyeliği seçimlerinde,

A)-

- a) Bir seçim çevresinde Parti örgütü bulunmaması,
- b) Bir seçim çevresinde gösterilmesi gereken aday sayısından az sayıda başvuru olması,
- c) Ön seçim sonuçlarının yetkili kurullarca geçersiz sayılması hallerinde ve,
- d) Yasaların öngördüğü başkaca durumlarda adaylar ve sıraları;

B-Ön seçimde eşit sayıda oy alan adayların öncelik sıraları;

Parti Meclisi'nce saptanır.

Ayrıca Parti çıkarları ve yörenin özellikleri gözönünde tutularak; gerekli görülen seçim çevrelerinde TBMM üye adaylarının Parti Meclisi'nce saptanmasına karar verilebilir. Bu sayı seçim çevreleri toplamının yüzde onundan fazla olamaz.

ADAY ADAYLARININ BİLDİRİLMESİ

Madde 67-

Ön seçim yapılacak hallerde Genel Başkan, seçim çevrelerine göre Parti'nin aday adayları listesinin, önseçimin yapılacağı günden en az yirmi gün önce Yüksek Seçim Kurulu'na ve ilgili il ve ilçe seçim kurullarına alındı belgesi karşılığında verilmesini sağlar.

PARTİ ADAYLARININ BİLDİRİLMESİ

Madde 68-

Genel Başkan, saptanan kontenjan adayları ile merkez organlarıncı saptanan adayları, önseçimle belirlenen aday listelerine katarak, seçim çevrelerine göre düzenlenen Parti adayları listesini düzenler ve Yüksek Seçim Kurulu'na süresinde verilmesini sağlar.

ADAY LİSTELERİNDEKİ EKSİKLERİN TAMAMLANMASI

Madde 69-

Aday listeleri kesinleşmeden bu listelerde boşalma olur ve listedeki sıraya göre kaydırma sonunda noksan-

lıklar doldurulamazsa eksikler, Merkez Yürütme Kurulu'na tamamlanır.

T.B.M.M. ADAYLIK YÖNETMELİĞİ

Madde 70-

TBMM adaylığına başvurma, aday adaylarıyla ilgili olarak yapılacak incelemenin niteliği, aday adaylarından alınacak özel ödentinin hangi ölçülere göre saptanacağı, adayların belirlenmesinde uygulanacak yöntem ve işlemler yasaya ve bu bölümdeki ilkelere ve kurallara uygun olarak hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

YEREL SEÇİMLERDE PARTİ ADAYLARININ BELİRLENMESİ

Madde 71-

Yerel seçimlerde Parti adaylarının belirlenmesi bu bölümdeki kurallar, ilgili yasalar ve komisyonların gereksinimleri yönünden uzmanlık alanı gözönünde tutularak hazırlanacak bir yönetmenlikle düzenlenir.

ALTINCI BÖLÜM PARTİ GRUPLARI

T.B.M.M. PARTİ GRUBU

Madde 72-

Parti'li milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Gru-

bu'nu oluşturur. Parti Grubu, Parti Programı ve seçim bildirgesini, kurultay kararları ve Parti Meclisi'nce saptanan politikalar doğrultusunda gerçekleştirmek için gerekli ya-sama girişimlerini i yönetmelikleri çerçevesinde kendi kararları ile yürütür.

GRUP YÖNETİM İLKELERİ

Madde 73-

Genel Başkan, T.B.M.M. Üyesi ise parti Grubu'nun ve Grup Yönetim kurulu'nun başkanıdır.

T.B.M.M. Grubu her toplantı yılı başında, o yıl içinde iki başkan vekili ile dokuz kişilik bir yönetim kurulu seçer. Grup başkanvekilleri Grub'un yasama çalışmalarının yürütülmesinde Genel Başkan'ın yardımcısı ve grevlendir-diği konularda vekilidirler. Grubun doğal sözcüsü Genel Başkan'dır. Genel Başkan'ın bulunmadığı ya da uygun gördüğü sürelerde sözcülüğü grup başkanvekilleri yapar. Grup Yönetim Kurulu ve ivedi hallerde grup başkanvekil-leri belli konular için milletvekilleri arasından sözcü see-bilirler.

Yasama girişimlerinin düzenli bir biçimde yürütülmesi ve meclis çalışmalarında uyum ve disiplin sağlanması, Grup Yönetim Kurulu'nun görevidir.

Parti Merkez Yürütme Kurulu'nda görevli olup millet-vekili bulunmayanlar da Grup toplantılarına katılabilir an-cak oy kullanamazlar.

T.B.M.M. Grup alışmaları "T.B.M.M. Grup i Yönet-meliği"ile düzenlenir. Grup i Yönetmenliği'ne, Parti Tüzük ve Programı'na aykırı hükümler konulamaz.

GRUP ÜYELERİNİN GÖREVLERİ

Madde 74-

A) Yasama çalışmalarında Parti'nin ilkeleri ve programı, Seçim bildirgesi, Kurultay kararları, Parti'li Meclis üyeleri Parti Meclisi'nce saptanan temel politikalar doğrultusunda çalışmak, grup Genel kurulu ve Grup Yönetim Kurulu kararlarını uygulamak ve bunları desteklemekle yükümlüdürler. Grup toplantısına ve karara katılmamış olmak, alınan kararlara uyma yükümlülüğünü kaldırmaz.

B) Geçerli özürleri bulunmadıkça, Meclis Genel Kurulu'na komisyonlara ve grup toplantılarına katılırlar. Bu toplantıların her birine özürsüz olarak üst üste üç kez gelmeyen üyeye Grup Yönetim kurulu'nca uyarı yapılır.

C) T.B.M.M. üyelerinin ödentileri ve böylece sağlanan gelirin, Grup ve Parti Merkezi çalışmaları için hangi oranda paylaştırılacağı, yasa hükümleri çerçevesinde T.B.M.M. Grubu'nca karara bağlanır.

BELEDİYE VE İL GENEL MECLİSİ GRUPLARI

Madde 75-

Belediye meclisleri ile il genel meclislerindeki partili üyeler, kendi aralarında birer grup oluştururlar.

İl başkanı, il genel meclis grubunun oy kullanan başkanıdır. İl genel meclisi kendi üyeleri içinden grup başkanvekili ve sözcüsünü seçer.

İl başkanı, büyükşehir belediye meclis grubunun oy kullanan başkanıdır ve belediye meclis grubu kendi içinden grup başkanvekilini ve sözcüsünü seçer.

İlçe başkanı, belediye meclis grubunun oy kullanan başkanıdır. Partili belediye başkanı, grubun ikinci başkanıdır. Belediye meclis grubu ayrıca kendi üyeleri içinden grup başkanvekili ve sözcüsünü seçer. İl başkanı her belediye meclis grubunun doğal üyesidir ve gerektiğinde her belediye meclis grubuna katılır. Görüş belirtir ve oy kullanır.

Büyükşehir belediyelerinin bulunduğu il merkezlerinde il başkanı büyükşehir belediye meclisi grubunu, ilçe başkanları ilçe belediye meclis grubunu, diğer il merkezlerindeki il başkanları, il merkezlerindeki, ilçe başkanları ilçe çevresindeki belediye meclis gruplarını "BÜTÇE" "YILLIK PROGRAM" ve "FAALİYET RAPORU" görüşmeleri öncesi zorunlu olarak ve ayrıca ayda en az bir kez toplantıya çağırır, toplantıyı yönetir ve oy kullanırlar.

Grup üyeleri Parti'nin ilkelerine, programına, Seçim Bildirgesi'ne, Kurultay'ın ve kendi kongreleri ile grupların kararlarına uymakla yükümlüdürler.

Belediye başkanlarının, yürütmeye ilgili yasal görevleri konusunda bağlayıcı grup kararı alınamaz.

Partili belediye başkanları ile belediye ve il genel meclisleri üyeleri bu sıfatları nedeniyle sağlanan aylık ödenti ve ödeneklerinin en az %5 (yüzdebeş)'ini parti çalışmaları için ödenti yönetmeliği hükümleri çerçevesinde Parti'ye ödemek zorundadırlar.

Belediye ve il genel meclisi parti gruplarının çalışma yöntemleri, "Belediye ve il Genel meclisi Grupları Yönetmeliği" ile düzenlenir.

YEDİNCİ BÖLÜM

DİSİPLİN İŞLERİ

DİSİPLİN KURULLARININ GÖREVLERİ

Madde 76-

Parti suçunu saptama ve cezalandırma görev ve yetkisi, disiplin kurullarınıdır.

Üyelerin, Parti Tüzük ve Programı'na, Kurultay ve yetkili organların kararlarına aykırı düşen ve Parti'de aldığı görev ve sorumluluk ile bağdaşmayan tutum, davranış ve eylemler parti suçudur.

Eylemin yargı organlarının görevine girmesi, disiplin kovuşturması yapılmasına engel olamaz.

DİSİPLİN KURULLARI

Madde 77-

- A) Merkez Disiplin Kurulu; Kurultay'ca gizli oyla seçilen 9 asıl, 9 yedek üyeden,
- B) İl Disiplin Kurulu; il kongrelerince gizli oyla seçilen 5 asıl 5 yedek üyeden,
- C) T.B.M.M. Grup Disiplin Kurulu; grup Genel kurulu'na gizli oyla seçilen 3 (üç) asıl, 2 (iki) yedek üyeden oluşur.

Merkez Disiplin Kurulu'nda her 2 cinsiyetten en az iki, il disiplin kurullarında aday varsa en az bir üye bulunur. Seçim sonucunda bu sayıya ulaşılamamışsa seçime katılan ve her iki cinsiyetten en çok oy alan adaylarda bu sayı-

lar tamamlanır. Yedek üyelikler için de aynı yöntem uygulanır.

Disiplin Kurulu üyeliğine aday olmak ve seçilebilmek için milletvekili olma koşullarını taşımak gerekir.

YETKİ

Madde 78-

A) Merkez organlarında görevli olanlarla, T.B.M.M. üyelerinin yasama çalışmaları dışındaki tutum ve eylemlerinden doğan parti suçları ile il başkanları ve il yönetim kurulu, il disiplin kurulu üyelerinin, partili il merkez belediye başkanlarının işledikleri parti suçları, Merkez Yürütme Kurulu'nun isteği üzerine, Merkez Disiplin Kurulu'nca

B) Diğer üyelerin parti suçları, il yönetim kurullarının isteği üzerine, il disiplin kurullarınca,

C) Partili T.B.M.M. üyelerinin Grup disiplinine, Grup İç yönetmeliğine, Grup'un bağlayıcı kararlarına aykırı davranışlarından ve grubun onuru ile bağdaşmayan tutum ve eylemlerinden doğan parti suçları birbirleriyle olan anlaşmazlıkları Grup Yönetim Kurulu'nun isteği üzerine Grup Disiplin Kurulu'nca karara bağlanır.

(A), (B), (C) bendlerinde söz konusu edilen belgeler, ilgili kurullarca en geç otuz gün içinde yetkili kurula sevk edilmek zorundadır.

D) Parti suçu işlediği ileri sürülen üye hakkında yetkili disiplin kurulu, üyesi olduğu ilin disiplin kuruludur.

E) Kesin veya geçici çıkarma istemi ile disiplin kuruluna gönderilen üye kurulca gerekli görüldüğünde, tedbir niteliğinde olmak üzere, üyelik haklarını kullanmaktan

yasaklanır, görev'lerinden uzaklaştırılır.

Görevden alma işlemine karşı ilgili, üç gün içinde gönderildiği disiplin kuruluna itiraz ile tedbir kararının kaldırılmasını isteyebilir.

Bu istek disiplin kurulunca 7 gün içinde karara bağlanır.

PARTİ SUÇLARI

Madde 79-

Aşağıda yazılı tutum, davranış ve eylemler ile bunların yapılmasını desteklemek, kolaylaştırmak ve övmek parti suçudur.

A) Program ve tüzük hükümlerine, Kurultay ve yetkili diğer organ ve kurul kararlarına aykırı davranışlarda bulunmak,

B) Parti içinde ayrılık gözetmek ve ayrıcalıklar yaratmak,

C) Parti doğrultusuna ve temel ilkelerine aykırı siyasal çalışmalara ve eylemlere katkıda bulunmak,

D) Parti'ye zarar veren çalışmalarda bulunmak, söziü veya yazılı propaganda yapmak,

E) Gizli yapılması kararlaştırılan toplantılardaki kararları, konuşmaları veya gizli bilgi ve belgeleri açıklamak,

F) Partililerin kişilikleri ile uğraşmak.

G) Parti çalışmalarında partili üyeye sözlü, yazılı ya da eylemli saldırıda bulunmak veya her tür şiddet uygulamak, Parti düzen ve disiplinini bozucu eylem ve davranışlarda bulunmak.

H) Parti adaylarına karşı veya başka parti adayların-

dan yana açık veya gizli çalışmak,

I) Gerçeklere aykırı üye yazmak, kayıt yapmak veya kayıtları bozmak,

J) Özürü olmadığı halde seçimlerde oy kullanmamak,

K) Kurultay, Kongre, Grup ve yetkili kurulların çalışmalarını engelleme, bozma ve bozdurma amacı ile yetkili organlara ve kişilere karşı, Tüzüğe uygun itirazlar dışında, her türlü eylemde bulunmak,

L) Yetkili ve görevli organ ve kurulların yasa, tüzük ve yönetmelik kuralları içinde verdikleri görevleri özürsüz yapmamak veya engellemek.

DİSİPLİN CEZALARI

Madde 80 -

Disiplin cezaları uyarma,kınama,Parti'den veya gruptan geçici ya da kesin çıkarmadır.

Uyarma, yazılı olarak dikkat çekmedir.

Kınama, yazılı olarak kusur bildirir.

Geçici çıkarma, üyenin bir yıldan iki yıla kadar; kesin çıkarma, süresiz olarak Parti'yle ilişkisinin kesilmesidir.

Disiplin kurullarınca

a) Tüzüğün 79. maddesinin (B),(D),(F),(J),(L) .bendlerinde yazılı eylem ve davranışlarda bulunanlar hakkında , suçun işleniş biçimine ve ağırlığına göre en az UYARMA, en çok KINAMA

b) Tüzüğün 79. maddesinin (E),(G),(K) bendlerinde yazılı eylem ve davranışlarda bulunanlar hakkında suçun işleniş biçimi ve ağırlığına göre en az KINAMA, en çok GEÇİCİ ÇIKARMA;

c) Tüzüğün 79. maddesinin (A),(C),(H) ve (I) bendlerinde yazılı eylem ve davranışlarda bulunanlar hakkında suçun işleniş biçimi ve ağırlığına göre en az GEÇİCİ ÇIKARMA, en çok KESİN ÇIKARMA cezası verilir.

Disiplin cezası verilmesine neden olan tutum, davranış ve eylemlerin tekrarında bir üst derece ceza uygulanır.

Kınama cezası alanlar bir yıl süre ile yönetim kuruluna seçilemezler, seçilmiş iseler görevlerinden alınır.

Geçici çıkarma cezası alanlar, bu süre içinde parti üyelerine tanınan hakları kullanamazlar. Ancak bu durum kendilerinin Parti Program ve Tüzüğü'nün yetkili organların bağlayıcı kararlarına uyma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Kınama ve geçici çıkarma cezaları, partinin yazılı bulunduğu üye kayıt defterine işlenir. Yetkili disiplin kurulunca hemen genel sekreterliğe bilgi verilir.

Kesin çıkarma cezası alanların adları silinir, kimlikleri Genel Sekreterlikçe bütün örgütlere duyurulur. Partili milletvekillerinin TBMM Grup üyeliğinden kesin olarak çıkarılması Partiden çıkarılmayı gerektirir.

TBMM Grubu'ndan geçici olarak çıkarılmasına karar verilen milletvekilleri bu süre içinde grup toplantılarına katılamazlar.

Belediye başkanı, belediye meclis üyeleri ve il genel meclisi üyelerinden oluşan gruplar için de bu kural geçerlidir.

Disiplin kurulu kararları kesinleştiği tarihte yürürlüğe girer.

Uygulamada,tedbirtli olarak geçirilen süre verilen ceza-
dan indirilir. Tedbirli işlerde karar kesinleşinceye kadar
tedbirlilik hali sürer.

Bir parti suçu nedeniyle, eylem ve davranışın yapılma-
sından başlayarak iki yıl içinde disiplin kovuşturması açıl-
mazsa; o suçtan ötürü bir daha o üye hakkında kovuştur-
ma yapılamaz ve ceza verilemez.

KARARLAR

Madde 81-

Disiplin kurulları, üye tam sayısının en az üçte iki ço-
ğunluğuyla toplanır ve hazır bulunanların çoğunluğu ile
karar verir. Ancak siyasi partiler Kanunu'nun 101. madde-
sinin (d/1) bendinde gösterilen haller dışında parti'den ke-
sin çıkarma cezaları için üye tam sayısının çoğunluğunun
kararı gereklidir.

Disiplin kuruluna sevk edilen üyenin, sözlü veya yazılı
savunma hakkı vardır. Savunma için süre, savunmaya
çağrı yazısının üyeye tebliğinden başlamak üzere 15 (on-
beş) gündür. Bu sürede savunma yapmayanlar hakkını
kullanmaktan vazgeçmiş sayılır. Zorunlu durumlarda di-
siplin kurulları 7 (yedi) günlük ek süre verebilir.

Savunmaya çağırma disiplin kurulu başkanlığınca yazı
ile yapılır. Bu yazıda uygulanması istenen disiplin cezası
ile cezaya neden olan eylemler açıkça gösterilir.

Disipilin kurulları kendilerine gönderilen işleri en geç 1
(bir) ay içinde karara bağlar.

Bu süre içinde sonuçlandırılmayan işler için gerekçesi
gösterilerek "Merkez Yürütme Kurulu'ndan ek süre is-

tenebilir. Ek süre 15 (onbeş) günden fazla olamaz. Merkez Disiplin Kurulu ve Grup Disiplin Kurulu kararları kesindir.

Disiplin kurulunca verilen kararlar gerekçeleriyle birlikte en geç 30 (otuz) gün içinde ilgiliye tebliğ edilir.

İTİRAZLAR

Madde 82-

Disiplin Kurulu kararlarına karşı, il yönetim kurulu ve ilgili üye, on gün içinde Merkez Disiplin Kuruluna itiraz edebilir. Merkez Disiplin Kurulu'ndan erteleme kararı verilmemişse, itiraz il disiplin kurulu kararının uygulanmasını durdurmaz.

Hakkında Parti'den veya Grup'tan geçici veya kesin çıkarma cezası verilen üye, bu cezaya karşı disiplin kuruluna sevk eden kurulun veya disiplin kurulunun görevsizliği veya yetkisizliği ya da alınan kararın kanuna, Parti Tüzüğü'ne veya yönetmeliğe aykırı olduğu iddiasıyla itiraz edebilir. Bu itirazlar, kararın tebliğinden başlayarak 30 (otuz) gün içinde yetkili asli hukuk mahkemesine yapılır. Mahkemenin vereceği karar kesindir.

Parti kurul ve organlarının kararlarına karşı yasalara ve tüzüğe uygun itiraz hakkı sınırlanamaz ve itiraz suç sayılmaz.

DİSİPLİN KURULLARINA İLİŞKİN ORTAK İLKELER VE KURALLAR

Madde 83-

A) Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesinin (d/1

bendi uyarınca, Cumhuriyet Başsavcısı'nın Parti'den kesin olarak çıkarılmasını istediği üye, Merkez Yürütme Kurulu'nca geciktirilmeksizin Merkez Disiplin Kurulu'na verilir.

Merkez Disiplin Kurulu, hemen toplanarak konuyu öncelikle görüşür ve üç gün içinde karara bağlar.

İlgili üye, kurulun konuyu ele aldığı ilk toplantısında yazılı veya sözlü olarak savunmasını yapar.

B) Seçimler sırasında ve yayın yoluyla ya da açık toplantılarda işlenen parti suçlarının kovuşturulmasında inceleme süreleri yönetmelikle kısaltılabilir.

C) Disiplin kurulları incelemelerini belgeler üzerinde yapabileceği gibi tanık da dinleyebilir.

D) Kesinleşen disiplin kurulu kararları, yetkili parti organlarıncaya hemen uygulanır.

E) Disiplin kurul üyeleri ile parti arasında hizmet bağı kurulamaz. Kendilerine Parti'den hiçbir gelir sağlanamaz. Eşler ile bir ve ikinci derecedeki sıhri yakınlar, aynı disiplin kurulunda görev alamazlar. Bunlarla ilgili kararlara katılamazlar.

F) Disiplin kurulu üyeleri Parti'nin başka hiçbir organ veya kurulunda görev alamazlar.

G) Parti'nin hiçbir organ, kurul ve toplantısında disiplin kurullarının inceleme ve kararları hakkında görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

H) Parti organ ve kurulları disiplin kurullarının incelemelerini kolaylaştırmak ve isteklerine süresinde yanıt vermek zorundadırlar.

I) Disiplin kovuşturması işlemlerinde, üyenin ilçe mer-

kezindeki başvurma belgesinde belirttiği adresine yapılan bildirimler geçerlidir.

ÜYELİKLERDE BOŞALMA

Madde 84-

Özürsüz olarak üç toplantıya katılmayan üye görevden ayrılmış sayılır.

Disiplin kurullarında ayrılma veya başka nedenlerle boşalma olursa sırası ile cinsiyete göre yedekleri çağrılır.

Bu çağrıyı Merkez ve TBMM Grup Disiplin Kurulları için Genel Başkan, il disiplin kurulları için il başkanı yapar.

Yedeklerin çağrılmasından sonra üye sayısı üçte ikinin altına düşerse olağan kurultay ve il kongresine kadar görev yapmak üzere yeni kurul, Merkez Yürütme Kurulu'na seçilir. TBMM Grup Disiplin Kurulu için yeni seçim yapılır.

BAĞIŞLAMA

Madde 85-

Kesinleşen disiplin cezalarını bağışlama yetkisi merkez yürütme kurulundur.

Merkez Yürütme kurulu bu yetkisini ceza alanın yazılı başvurusu üzerine, cezayı isteyen kurulun yazılı görüşünü alarak kullanır.

Parti Meclisi, Kesinleşen disiplin cezaları için genel bağışlama kararı vermeye yetkilidir.

YÖNETMELİK

Madde 86-

Disiplin kovuşturmasına başlanması, savunma, disiplin kurullarının görev bölümü, toplanma ve çalışma yöntemleri, süreler ve öteki işlemler "Disiplin Yönetmeliği" ile düzenlenir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

GELİR KAYNAKLARI-HARCAMALAR

HESAP İŞLERİ

GELİR KAYNAKLARI

Madde 87-

Partinin gelir kaynakları şunlardır.

- a) Parti üyelerinden alınan giriş ve üyelik ödentileri,
- b) Partili milletvekillerinden alınacak ödentiler,
- c) Adaylık için başvuranlardan alınan özel ödentiler,
- d) Parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzerlerinin satışından sağlanacak gelirler,
- e) Parti yayınlarından sağlanacak gelirler,
- f) Üye kimlik kartı, parti defteri, makbuz kağıtları karşılığında alınacak paralar,
- g) Partice düzenlenen kültür ve sanat etkinlikleri (tiyatro, bale, konser ve benzeri etkinlikler) balo, eğlence ve her türlü gösteri çalışmalarından sağlanacak gelirler,

- h) Parti mal varlığından elde edilecek gelirler,
- ı) Bağışlar,
- J) Devlet yardımı ve siyasi Partiler Kanunu'nun 110. maddesi uyarınca partiye intikal edecek mallar, doğmuş ve doğacak hak ve alacaklar,
- k) Partili belediye başkanları ile belediye ve il genel meclisleri üyelerinin, 75. madde uyarınca verecekleri ödentiler.

Parti mal varlığından elde edilecekler dışında parti gelirlerinden vergi, resim ve harç ödenmez.

Yukarıda yazılı gelirler, partinin hangi birimince sağlanmış olursa olsun, parti tüzel kişiliğindir.

Gelirler merkez Yürütme Kurulu'nca bastırılan kopyalar dip koçanlı makbuzlar karşılığında alınır. Parti örgütüne gönderilen gelir makbuzunun seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar Genel saymanlıkta tutulur. Parti örgütü aldığı ve kullandığı makbuzlar dolayısıyla Merkez Yürütme Kurulu'na karşı sorumludur.

GİRİŞ ÖDENTİSİ

Madde 88-

Parti'ye yazılan üyelerden en az 10.000 (onbin), en çok 10.000.000 (onmilyon) lira giriş ödentisi alınır.

YILLIK ÖDENTİ

Madde 89-

Parti'ye üye ödentisinin bir yıllık tutarı 60.000 (altmışbin) liradan az, 12.000.000 (onikimilyon) liradan çok olamaz.

MİLLETVEKİLİ ÖDENTİSİ

Madde 90 -

Partili milletvekillerinin ne kadar ödenti vereceği ve bu yolla toplanan paraların Grup çalışmalarına ve Parti merkezine ne oranda ayrılacağı TBMM Grup kararı ile saptanır.

Bu ödentinin yıllık tutarı, milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını geçemez.

AYLIK ÖDENTİSİ

Madde 91-

Adaylık için başvuru ödentisi Merkez Yürütme Kurulu'na belirlenir. Bu belirlemede adayların ekonomik ve sosyal durumları da gözönünde tutulabilir.

SORUMLULUK VE HARCAMALAR

Madde 92-

Harcamalar, sözleşmeler ve girişilecek yükümlülükler, parti tüzel kişiliği adına yapılır.

İl ve ilçe yönetim kurullarının bağış yapması ya da yüküm altına girmesi Merkez Yürütme Kurulu'nun iznine bağlıdır. İzin alınmadan girişilen bağış ve yükümlülüklerden dolayı, Parti tüzel kişiliği sorumlu tutulamaz. Genel Başkan'a, Genel Sekreter'e, Merkez Yürütme Kurulu'na veya parti tüzel kişiliğine karşı kovuşturma yapılamaz. Bu durumlarda sorumluluk, bağış yapan ve yükümlülüğü üstlenen kişi ve kişilere düşer.

BORÇ VERME YASAĞI

Madde 93-

Partice üyelere gerçek ve tüzel kişilere hiçbir şekilde borç verilemez.

BÜTÇE KESİN HESAP

Madde 94-

A) İl yönetim kurulu bağlı ilçeleri de kapsamak üzere, gelir, gider tahminlerini ayrı ayrı gösteren yıllık bütçeyi hazırlar ve her yılın Ekim ayı sonuna kadar Genel Sekreterliğe gönderir.

Bu bütçeler ile aynı süre içinde Genel Merkez bütçesi en geç Aralık ayı sonuna kadar Merkez Yürütme Kurulu'nca incelenir ve karara bağlanır.

B) Parti hesapları bilanço esasına göre düzenlenir.

C) İlçeleri de kapsamak üzere il yönetim kurulları ve Genel merkez, bütçe yılını izleyen Nisan ayı sonuna kadar, bir önceki yıla ait uygulama sonuçlarını gösteren kesin hesaplarını hazırlar.

İl başkanlıklarından gönderilen kesin hesaplar ile Genel Merkez'in hesapları, Merkez Yürütme Kurulu'nca incelenir ve birleştirilerek onaylanmak üzere Parti Meclisi'ne sunulur.

Genel Başkan, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan tüm parti örgütü ile ilgili kesin hesapların bir örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesi'ne ve bilgi için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderir.

İL VE İLÇE ÖRGÜTLERİNE GENEL MERKEZ YARDIMI

Madde 95-

Her yıl Partiye yapılan yasal hazine yardımının %20 (yüzdeyirmi)'si il örgütlerine dağıtılır. Bu dağıtımda illerin son genel seçimde aldıkları oy, üye sayısı ve il nüfusu gibi ölçüler esas alınır. İl başkanlıkları bu paradan hakkaniyet ölçüsünde ilçe ve belde örgütlerine de pay verir.

Ayrıca, Partinin aldığı hazine yardımının %10 (yüzde-on) oranı "Eğitim Bütçesi" olarak ayrılır.

HESAP YÖNETMELİĞİ

Madde 96-

Parti'nin il ve ilçe yönetim birimlerince Parti tüzel kişiliği adına sözleşme yapılmasına ve yükümlülük altına girilmesine, gelir ve gider defterlerinin tutulmasına, Parti bütçe ve bilançolarının gelir ve gider cetvelleriyle kesin hesaplarının düzenlenmesine ilişkin kurallar ile bu konudaki örgüt yönetim birimlerinin görev ve sorumlulukları "Hesap yönetmeliği" ile düzenlenir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

TUTULACAK DEFTERLER VE YAZIM İŞLERİ

Madde 97-

Parti'nin merkez, il ve ilçe örgütlerinde aşağıda sayılan defterlerin tutulması zorunludur.

A) Aday üye defteri

Her ilçe örgütünde aday üyelerinin adları başvuru sırasına göre işlenir.

B) Asıl üye defteri

Her ilçe örgütünde mahalle ve köy esasına göre tutulur. Üyelik başvurma belgelerinin birer örneği ilçe ve Genel Merkez'de alfabetik sıraya göre düzenlenerek dosyalarda saklanır.

C) Karar defteri

Parti Meclisi, Merkez Yürütme Kurulu, il ve ilçe yönetim kurullarıyla TBMM Grup Yönetim Kurulu ve disiplin kurullarınca tutulur.

Kararlar gün ve numara sırasına göre düzenlenir, oylamaya katılanlarca imzalanır.

D) Yazışma defteri

Yazışmalar bu deftere gün ve numara sırası izlenerek yazılır. Gelen yazıların asılları ile gönderilen yazıların örnekleri, gün ve sıra numaralarına göre dosyalanır.

E) Gelir ve Gider defteri

Parti'nin gelirlerinin nereden sağlandığı ile giderlerinin hangi işler ve yerler için yapıldığı, belgeleri belirtilerek sıra ile bu deftere işlenir.

F) Demirbaş eşya defteri

Genel merkezdeki, il ve ilçe örgütlerinde tüm eşyalar, özellikleri belirtilerek gün ve sıra numarası esasına göre bu deftere yazılır.

Yukarıda açıklanan defterler, merkezde Genel Sekreterlikçe, il ve ilçelerde yönetim kurulu başkanlıklarınca seçim kurulu başkanlığına onaylatılır.

Bu defterler dışında organ ve kurullarda başka hangi defterlerin ön tutulacağı, üye yazımlarının parti genel merkezinde teknik olanaklardan yararlanılarak nasıl yapılacağı, yönetmelikle düzenlenir.

ONUNCU BÖLÜM

DEĞİŞİK HÜKÜMLER PROGRAM, TÜZÜK YÖNETMELİKLERİN YÜRÜRLÜĞÜ VE DEĞİŞTİRİLMESİ

PROGRAM VE TÜZÜĞÜ DEĞİŞTİRME YETKİSİ

Madde 98-

Parti'nin Programı'nda ve tüzüğünde değişiklik yapma yetkisi kurultayındır.

Değiştirme önerileri, Genel başkan'ca Parti Meclisi'nce veya kurultay üyelerinin en az yirmide biri tarafından yazılı olarak verilebilir.

YÖNETEMELİKLER

Madde 99-

A) Tüzük ve uygulamalarıyla ilgili yönetmelikler, Merkez Yürütme Kurulu'nca hazırlanır ve Parti Meclisi'nin onayından sonra yürürlüğe girer.

Disiplin yönetmeliklerinin hazırlanmasında Merkez ve Grup Disiplin Kurulu'nun görüşleri alınır.

B) TBMM Grup Yönetmeliği yönetim kurulunca hazırlanır ve TBMM Grubu'nun onayı ile yürürlüğe girer.

C) Parti Meclisi'nce hazırlanıp Kurultay'ca onaylanan yönetmeliklerde yapılacak değişiklikler de Kurultay'ca onaylanır.

D) Parti içi kurul,komisyon ve çalışma gruplarının kuruluş ve çalışmaları ile ilgili yönetmelik parti Meclisi'nce düzenlenir.

E) Parti içi eğitim çalışmaları Merkez Yürütme Kurulu'nca hazırlanacak "Parti İçi Eğitim Yönetmeliği" ile düzenlenir.

YÖNETMELİKLERİN YAYIMI VE YÜRÜRLÜĞÜ

Madde 100-

Yönetmeliklerde yürürlük tarihi belirtilir.

YÖNETMELİKLERİN HAZIRLANMASI

Madde 101-

Tüzüğün öngördüğü yönetmelikler en geç üç ay içinde hazırlanır.

YÜRÜRLÜK

Madde 102-

Bu tüzük 3-4 Nisan 1993 tarihinde toplanan Program ve Tüzük Kurultay'nda kabul olunmuş ve yürürlüğe girmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1-

5. maddede düzenlenen, ödenti borcunu süresinde ödemeyen üye hakkında yapılacak Parti içi işlem ve uygulanacak yasaklamalar ilk olağan Kurultay'dan sonra yürürlüğe girecektir.

GEÇİCİ MADDE 2-

19, 20 ve 22. maddelerde düzenlenen değişiklikler il ve ilçelerde yapılacak ilk kongrelerinden sonra yürürlüğe girecektir.

GEÇİCİ MADDE 3-

26. maddede düzenlenen "Genel Başkan Yardımcıları" ile ilgili uygulama ilk olağan Kurultay'dan sonra yürürlüğe girecektir.

GEÇİCİ MADDE 4-

Anayasa, Siyasi Partiler Yasası ve benzeri yasalarda yapılacak değişikliklere uygun olarak yapılması gereken tüzük değişikliklerini yapmaya Parti Meclisi yetkilidir.